

konat' proti

NÁŠIM

na ženách a detech

2008

Konať proti násiliu na ženách a deťoch

Vydalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v roku 2008 v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násilie na ženách, ktorú iniciovala Rada Európy.

Na vydanie pripravili OZ Pro Familia a ZZŽ ASPEKT.

Odborné spracovanie slovenského vydania:

PhDr. Eva Sopková (odborná koordinácia), JUDr. Iveta Rajtáková,
PhDr. Jana Andruchová, PhD.

Vedenie projektu a redakčné spracovanie originálu:

Mag. Elfriede Fröschl, Dr. Sylvia Löw

Autorky originálu: Dr. Sylvia Löw (Konať proti násiliu na ženách);
Christine Bodendorfer, Sabine Rupp, Dipl. Psych. Sonja Wohlatz
(Konať proti sexuálnemu násiliu na dievčatách a chlapcoch);
Pia Jungwirth (Konať proti násiliu na deťoch)

Art Direction, dizajn originálu: Andrea Zeitlhuber/ad hoc, Viedeň

Ďakujeme autorkám a vydavateľovi originálu za láskavé povolenie na slovenské vydanie a expertke na problematiku násilia páchaného na ženách a deťoch Renate Egger za spoluprácu.

Z originálu Gegen Gewalt an Frauen und Kindern handeln: Gegen Gewalt an Frauen handeln, Gegen sexuelle Gewalt an Mädchen und Buben handeln, Gegen Gewalt an Kindern handeln (Bundeskanzleramt a Bundesministerin für Frauenangelegenheiten © Viedeň 1994) **preložila** Jana Cviková.

Jazyková redaktorka: Mgr. Juliana Szolnokiová

Koordinácia slovenského vydania: PhDr. Jana Cviková

Grafické spracovanie: Jana Sapáková

Prvé vydanie

ISBN 978-80-89125-09-8

Obsah

- 02 Predhovor k slovenskému vydaniu
- 04 K zámeru pôvodného vydania

Konateľ proti násiliu na ženách

- 09 Násilie páchané na ženách sa týka nás všetkých
- 10 Podpora a sprevádzanie
- 10 Ako sa vlastnými silami vyrovnat s násilím
- 12 Čo ponúkajú ženské domy, poradne a iné pomáhajúce zariadenia
- 15 Čo môže urobiť polícia
- 16 Právne aspekty
- 18 Peniaze a byt
- 19 A čo deti
- 20 Násilie ohrozuje zdravie
- 21 Adresy a telefónne čísla

Konateľ proti sexuálnemu násiliu na dievčatách a chlapcoch

- 25 Informácie pre dievčatá a chlapcov
- 26 Čo je sexualizované násilie páchané na dievčatách a chlapcoch
- 27 Dynamika sexuálneho zneužívania
- 28 Na čo sa musia pripraviť pomocníčky a pomocníci
- 29 Ochrana a odborná pomoc
- 31 Čo môže urobiť polícia
- 33 Právne aspekty
- 34 Zdravotnícka a terapeutická podpora
- 35 Pre rodičov
- 36 Adresy a telefónne čísla

Konateľ proti násiliu na deťoch

- 41 Informácie pre deti a mládež
- 42 Čo je násilie na deťoch
- 43 Výchovná prax
- 43 Príčiny a spúšťače násillia
- 45 Ako rozpoznáme násilie
- 46 Čo môžu urobiť dospelí
- 47 Ochrana a odborná pomoc
- 48 Čo môže urobiť polícia
- 49 Právne aspekty
- 51 Adresy a telefónne čísla

Predhovor k slovenskému vydaniu

Táto brožúrka sa skladá z troch častí, ktoré sa zaoberajú špecifickými oblasťami násilia páchaného na ženách a deťoch: Konať proti násiliu na ženách, Konať proti sexuálnemu násiliu na dievčatách a chlapcoch a Konať proti násiliu na deťoch. Všetky istým spôsobom súvisia s nerovným rozdelením moci v spoločnosti – medzi ženami a mužmi, medzi dospelými a deťmi. Súkromná sféra sa tradične chápe ako nedotknuteľná oblasť, preto je také ťažké otvorene hovoriť o násilí páchanom na ženách a deťoch v rodine.

V originálnej verzii brožúrka vyšla v prvej polovici 90. rokov v Rakúsku vďaka dlhoročnej práci mimovládnych organizácií a expertiek pracujúcich v tejto oblasti a vďaka politickej záštite a účinnej podpore vtedajšieho spolkového kancelára Franza Vranitzkého a spolkovej ministerky pre záležitosti žien Johanný Dohnal v rámci komplexnej celospoločenskej iniciatívy Konať proti násiliu na ženách a deťoch. Je skrátenou verziou troch rozsiahlejších informačných materiálov (v slovenskom vydaní vyšli dva: Konať proti násiliu na ženách 2000 a 2008; Konať proti násiliu na deťoch 1999).

Tak ako v Rakúsku, aj na Slovensku začali o násilí páchanom na ženách a deťoch verejne hovoriť mimovládne organizácie – poskytovali pomoc, vydávali odborné a informačné materiály, organizovali kampane. V rokoch 2007 a 2008 gestovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR Národnú kampaň Slovenskej republiky Zastavme domáce násilie na ženách, ktorú iniciovala Rada Európy. V rámci tejto kampane vydalo v spolupráci s mimovládnymi organizáciami o. i. aj túto sumarizujúcu brožúrku.

Generálny tajomník Rady Európy Terry Davis uviedol, že kampaň RE proti násiliu páchanému na ženách je predovšetkým výzvou vládam, aby plnili svoje záväzky v oblasti politiky, legislatívy a verejnej správy, „aby predchádzali domácemu násiliu, pomáhali obetiam a trestali páchatel'ov. Je to odkaz verejnosti – nám všetkým –, aby sme sa prestali odvracať od tohto problému a prestali bagatelizovať jeho rozsah a závažnosť. A čo je najdôleži-

tejšie, odkaz kampane sa musí dostať k obetiam a povedať im, že nie sú samy. Ženám, ktoré trpia násilím, musíme povedať, že majú nárok na ochranu a pomoc, a musia sa dozvedieť, kde táto pomoc je a ako sa k nej dostanú.“ A toto chce napomôcť aj brožúrka, ktorú držíte v rukách.

K zámeru pôvodného vydania

Fakt, že násilie páchané na ženách a deťoch v párových vzťahoch a rodinách existuje, sa už síce nezamlčiava, ale mnohí ľudia tento problém ešte stále považujú za „súkromnú vec“. „Nikto mi nemôže pomôcť, a navyše sa to hanbím niekomu povedať“, hovoria ľudia postihnutí násilím. „Do toho sa predsa nemôžem miešať...“, súdia príbuzní a známi. Na druhej strane nie sú dostatočne známe existujúce možnosti, kde možno získať pomoc a ako možno zasiahnuť proti násiliu. Ženy a deti postihnuté násilím sa obávajú, že ich nikto nebude brať vážne, ľudia z okruhu známych, ktorí by mohli pomôcť, nevedia, čo by mohli konkrétne urobiť.

Lenže násilie páchané na ženách a deťoch v súkromí sa nesmie tolerovať rovnako ako nijaké iné násilie. Aktívne konať proti násiliu je významná spoločensko-politická úloha. Všetci – súkromné osoby, ako aj profesijné skupiny – sú povolaní, aby zaujali postoj proti násiliu a konali proti nemu. Všetkých, čo sú postihnutí násilím, treba povzbudzovať, aby žiadali o pomoc.

Z tohto dôvodu inicioval rakúsky spolkový kancelár a spolková ministerka pre záležitosti žien v prvej polovici 90. rokov komplexný projekt Konať proti násiliu na ženách a deťoch. K rôznym oblastiam problematiky ako **násilie páchané na ženách, sexualizované násilie na dievčatách a chlapcoch a fyzické a psychické násilie na deťoch** boli vypracované rozsiahle informačné materiály. Tieto materiály (v slovenskom vydaní vyšli dva: Konať proti násiliu na ženách 2000, 2. vyd. 2008; Konať proti násiliu na deťoch, 1999 – pozn. red.) sa obracajú na obeť násillia, na potenciálne súkromné pomáhajúce osoby a na všetky zainteresované profesijné skupiny. Hlavnými adresátmi sú polícia, súdy, nemocnice, gynekológovia a gynekologičky, detské lekárky a lekári, všeobecné lekárky a lekári, školy a rôzne verejné a súkromné poradne. Materiály ponúkajú aj možnosť v prípade potreby kopírovať jednotlivé kapitoly (napr. „Právne aspekty“ alebo „Informácie pre deti a mládež“) a dať ich ľuďom postihnutým násilím alebo tým, čo im chcú pomôcť.

Táto brožúrka je skrátenou verziou týchto troch rozsiahlych informačných materiálov. Obsahuje najdôležitejšie informácie a je určená najmä ženám a deťom postihnutým násilím, ale aj ľuďom z ich okolia, ktorí im chcú pomôcť. Brožúrka opisuje problém násilia a jeho pozadie, možnosti jeho zvládania a pomoci, informuje o dôležitých právnych otázkach, ako aj o adresách a telefónnych číslach pomáhajúcich zariadení.

Ďakujeme spolkovému kancelárovi a spolkovej ministerke pre záležitosti žien za to, že svojou ideovou i finančnou podporou umožnili realizáciu tohto projektu, a autorkám a autorom za ich angažovanú spoluprácu. Ďakujeme aj všetkým tým, ktorí našu prácu podporovali podnetmi a konkrétnymi informáciami z rôznych profesií.

Dúfame, že brožúrka a informačné materiály praktickými informáciami ponúknu priamu i nepriamu pomoc. Majú ženám a deťom postihnutým násilím poskytnúť informácie o ich právach a možnostiach a pomáhajúce osoby povzbudiť k efektívnemu konaniu a rovnako efektívnej spolupráci.

Elfriede Fröschl
Sylvia Löw

**KONAŤ PROTI
NÁSILIU**
na ženách

Obsah

09	Násilie páchané na ženách sa týka nás všetkých
10	Podpora a sprevádzanie
10	Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím
12	Čo ponúkajú ženské domy, poradne a iné pomáhajúce zariadenia
15	Čo môže urobiť polícia
16	Právne aspekty
18	Peniaze a byt
19	A čo deti
20	Násilie ohrozuje zdravie
21	Adresy a telefónne čísla

Násilie páchané na ženách sa týka nás všetkých

Násilie páchané na ženách v párových vzťahoch zahŕňa fyzické týranie (bitku, kopanie, škrtenie), sexualizované násilie (nútenie k sexuálnym aktivitám, znásilnenie) a psychické násilie (vyhrážky, zákazy, neustále nadávky).

Muži používajú násilie – zväčša v spojení s ponížovaním a kontrolou –, aby uplatnili svoju moc nad ženami a deťmi a presadili svoje záujmy. Pritom vôbec nejde o ojedinelé prípady. Seriózne odhady hovoria, že každá piata (podľa výskumu v SR, publikovanom v roku 2003, dokonca každá štvrtá) žena, ktorá žije v párovom vzťahu, sa stáva obeťou násilia.

Korene násilia páchaného na ženách spočívajú v nerovnom rozdelení moci medzi ženami a mužmi. Ešte stále, žiaľ, prežíva názor, že žena sa má svojmu manželovi podriaďiť, hoci to už dávno nezodpovedá zákonným ustanoveniam. Podľa zákona sú žena a muž v manželstve rovnoprávni. A násilie je trestný čin bez ohľadu na to, či k nemu dochádza v manželstve či partnerstve, alebo mimo neho; no ani toto si všetci ľudia neuvedomujú.

Mnohé ženy mlčia o tom, že zažívajú násilie, pretože si to nechcú priznať alebo nevedia, čo proti tomu môžu urobiť. Mnohé ženy mlčia aj preto, lebo dúfajú, že sa muž zmení, alebo zo strachu, že im nikto neuverí. Dlhodobé týranie vyčerpáva postihnuté ženy fyzicky i psychicky. Pocit vlastnej hodnoty a sila brániť sa čoraz väčšmi slabnú, neustály strach a napätie spôsobujú choroby. No aj možné sociálne dopady, ako strata zamestnania, izolácia a bezdomovstvo, prispievajú k tomu, že mnohým ženám sa ich situácia zdá bezvýchodisková. Preto je dôležité, aby obeť násilia dostali rozsiahlu podporu. Rovnako dôležité je, aby sme násilie netolerovali a aby sa násilníci muži museli za svoje konanie zodpovedať.

Podpora a sprevádzanie

Problémy, ktoré vznikli kvôli násilníckemu partnerovi, je ťažké zvládnuť bez cudzej pomoci. Pomoc znamená, že spoločne so ženou postihnutou násilím zvažujeme, aké má možnosti odvrátiť násilie a zabezpečiť si kontrolu nad svojím životom. Poskytnutie pomoci sa zväčša začína v rozhovoroch, počas ktorých sa rodí dôvera, žena rozpráva o tom, čo prežila, a o svojom strachu a nebezpečenstve, v ktorom žije.

Keď žena postihnutá násilím získa skúsenosť, že ju berieme vážne, že nám nie je ľahostajné, čo prežíva, no súčasne za ňu nerozhodujeme a netlačíme ju do hotových – podľa nás jedine správnych – riešení, nadobudne potrebnú istotu, aby sa mohla oslobodiť zo situácie plnej násillia.

Predtým, ako sa žena postihnutá násilím môže rozhodnúť, je dôležité, aby získala informácie o svojich právach, o finančnej pomoci, o možnostiach ubytovania v prípade krízy atď. V krízovej situácii môže žene postihnutej násilím veľmi pomôcť, keď tieto informácie zabezpečí niekto iný. Za týmto účelom sa môžu na príslušné miesta a zariadenia obrátiť aj osoby, ktoré sa rozhodli žene pri zvládaní násillia pomôcť. Pre ženu postihnutú násilím je veľkou oporou aj to, keď ju niekto sprevádza na úrady, políciu, súd atď.

Ženu postihnutú násilím v žiadnom prípade nesmieme tlačiť k rýchlym rozhodnutiam, s výnimkou situácie akútneho nebezpečenstva. V procese pomoci je dôležité, aby sme ženu sprevádzali krok za krokom v jej vlastnom tempe a aby sme jej tieto kroky uľahčovali. Nikdy(!) nesmieme podnikáť konkrétne opatrenia bez jej súhlasu, pretože nikto nemôže vyriešiť problém za iného človeka.

Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím

Prvý krok k zastaveniu násillia spočíva v tom, že násilné konanie rozpoznáte ako násillie, aj keby bolo poznanie, že váš manžel či partner pácha násillie, akokoľvek bolestné. Druhým krokom je uvedomiť si, že za násillie nesie zodpovednosť výlučne násilník –

a nikto iný. Na vine nie je obeť, ale páchatel'. Tretím krokom je hľadanie pomoci a podpory, aby ste sa mohli vymaniť z násilného vzťahu. Takúto podporu vám môže poskytnúť osoba z okruhu známych, ktorá vás rešpektuje, ako aj niektorá oficiálna pomáhajúca inštitúcia či mimovládna organizácia, resp. iné osoby pomáhajúce v rámci svojej profesie.

Vo vzťahu k násilníckemu mužovi sa môžu vyskytnúť veľmi protichodné pocity. Strach, zlosť, zahanbenie a nádej sa navzájom striedajú. V záujme ujasnenia si vlastných pocitov môže byť užitočné spísať si detaily fyzického a psychického týrania, vymenovať výhody a nevýhody vzťahu a pohovárať sa o tom s osobou, ktorej dôverujete.

Ženy sa pokúšajú zastaviť násilnicke správanie svojich manželov alebo partnerov rôznymi spôsobmi. Bránia sa, odporujú, nadväzujú nové kontakty, nerešpektujú ich zákazy, pokúšajú sa presvedčiť muža, aby šiel do poradne, alebo požiadajú niekoho zo známych, aby mu dohovorel. Rozhovormi a činmi (napr. dočasné vystaňovanie sa z bytu) sa ženy pokúšajú dať najavo: „Už to nebudem znášať!“ Lenže iba málo žien s takýmto postupom uspeje. Je dokonca možné, že násilnicke správanie muža sa ešte vystupňuje. Preto je dôležité dôkladne zvážiť, aký postup by mohol byť zmysluplný u vášho manžela alebo partnera. Pohovárajte sa o tom s niekým, komu dôverujete, a urobte si **krízový plán** pre prípad, že dôjde k vystupňovaniu násillia:

- o Noste pri sebe telefónne čísla (na políciu, poradňu alebo krízové centrum pre ženy, súd, priateľky a priateľov, príbuzných...).
- o Premyslite si, odkiaľ môžete vo vážnej situácii telefonovať, a/alebo požiadajte susedov, aby zavolali políciu, keď budú počuť výkriky alebo hluk.
- o Odložte si bokom peniaze, aby ste v prípade núdze mohli zaplatiť taxík, autobus, vlak alebo krízové ubytovanie.
- o Nechajte si urobiť kópie kľúčov od bytu a od auta.
- o Urobte si „núdzový balíček“ (peniaze, vkladné knižky, kľúče, doklady, oblečenie a lieky pre seba a deti) a ukryte ho niekde, kde ho budete mať poruke.
- o Premyslite si, kde by ste v prípade núdze mohli nájsť ubytovanie.

Čo ponúkajú ženské domy, poradne a iné pomáhajúce zariadenia

V zahraničí existujú ženské domy – špecializované zariadenia na podporu týraných žien a ich detí. **Poskytujú ochranu, poradenstvo a pomoc ženám, ktoré boli fyzicky, psychicky alebo sexuálne týrané či ohrozované**, bez ohľadu na národnosť, viero- vyznanie či výšku príjmu. Ženské domy poskytujú predovšetkým núdzové ubytovanie pre ženy a ich deti. Východiskom ich práce je chápanie násillia páchaného na ženách ako dôsledku nerovného rozdelenia moci medzi ženami a mužmi v rodine a spoločnosti. Pri poskytovaní pomoci ženám uplatňujú nasledovné zásady: nebyrok- ratická okamžitá pomoc, anonymita, ženy pomáhajú ženám, strá- nenie (obhajoba a presadzovanie nárokov a práv žien), pomoc k svojpomoci, neobmedzená dĺžka pobytu, bezpečie žien a detí je prvoradé, autonómnosť. Keď žena musí ujsť zo svojho bytu, nájde v ženskom dome (spolu s deťmi) ochranu aj v noci. Predtým, ako sa vydá na cestu, musí do ženského domu zatelefonovať. Ak ju v ženskom dome nebudú môcť kvôli nedostatku miesta prijať, pokúsia sa jej nájsť iné prechodné ubytovanie. V ženskom dome môže v pokoji a bez tlaku pouvažovať, čo chce urobiť ďalej. Len ona rozhoduje o tom, či podá oznámenie na políciu, či sa rozide so svojim mužom alebo podnikne kroky na súde. Pracovníčky ženského domu môžu žene poskytnúť informácie potrebné pre tieto rozhodnutia, podporia ju pri zvládaní problémov a pri presa- dzovaní jej práv. Vo väčšine ženských domov sa trvanie pobytu riadi podľa toho, ako dlho žena potrebuje ochranu a pomoc.

Na Slovensku doteraz prakticky neexistuje sieť takýchto autonóm- nych bezpečných domov určených výlučne pre ženy postihnuté násillím. **Ženy postihnuté násillím môžu v súčasnosti hľadať pomoc v niektorom zo zariadení, resp. kombinovaných zaria- dení sociálnych služieb: krízovom stredisku, domove pre osamelých rodičov, útulku** (pozri www.zastavmenasillie.sk). Ich zriaďovateľom sú mestá, samosprávne kraje, charita a mimov- ládne organizácie a väčšinou ide o kombinované zariadenia. Niektoré poskytujú služby len týraným ženám a deťom, iné len výnimočne prijímú s týraným dieťaťom aj matku (krízové strediská pre deti) alebo s matkou dieťa (útulky). Dĺžka pobytu spravidla

závisí od toho, ako dlho potrebujete ochranu a pomoc, v niektorých zariadeniach je pobyt limitovaný na 3 – 6 mesiacov. Len niektoré zo zariadení pre ženy, ktoré zriadili mimovládne organizácie, uplatňujú pri poskytovaní služieb zásady práce ženských domov. Poskytujú okrem ubytovania aj sociálnu, psychologickú, právnu pomoc a poradenstvo, prípadne ďalšie služby.

Ak sa nachádzate v krízovej situácii, ale (ešte) nepotrebuje núdzové ubytovanie, môžete získať pomoc aj v iných pomocných zariadeniach a nechať si poradiť v sociálnych a právnych otázkach. Poradne pre ženy zohľadňujú vo svojom poradenstve špecifické životné okolnosti žien.

Na Slovensku vznikli a fungujú prvé špeciálne poradne pre týrané ženy, všetky neštátne (zriadené a prevádzkované ženskými mimovládnymi organizáciami). Podľa svojich možností poskytujú krízovú pomoc, sociálnoprávne, právne a psychologické poradenstvo a terapiu pre ženy. Spolupracujú aj s lekárkami a lekármi a zdravotníckymi zariadeniami. **Pomoc poskytujú aj telefonicky.**

Ďalšie informácie o prevádzke a službách je najlepšie zistiť si priamo v týchto poradniach.

SOS telefónne linky a linky dôvery pre ženy

V Rakúsku a vo väčšine ďalších krajín fungujú SOS telefónne linky pre týrané a pre znásilnené ženy. Ich pracovníčky absolvovali špeciálnu odbornú prípravu pre pomoc týraným a znásilneným ženám a dievčatám.

Na Slovensku doteraz neexistuje špeciálna SOS telefonická linka pre týrané ženy s celoslovenskou pôsobnosťou. Už spomínané poradne poskytujú ženám pomoc aj telefonicky a ženy o ňu môžu požiadať i na niektorej z liniek dôvery, príp. na telefonických linkách pri poradniach pre obeť násillia.

Na Slovensku existuje niekoľko iných druhov zariadení, ktoré môžu poskytovať aj pomoc týraným ženám:

Poradne

Pedagogicko-psychologické poradne a referáty poradensko-psychologických služieb poskytujú poradenstvo a terapiu pre deti, mládež, jednotlivcov a rodiny pri výchovných, osobných a rodin-

ných problémoch. Nachádzajú sa v každom okresnom a krajskom meste. Niektoré sa venujú aj problematike týrania žien a detí v rodine. Nie sú však pripravené poskytnúť služby zodpovedajúce špecifickým potrebám týchto žien.

Odbory sociálnych vecí a rodiny úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Majú rozhodujúcu úlohu v starostlivosti o maloleté deti a rodiny v okruhu svojej pôsobnosti. Ich úlohou je starať sa o blaho detí, mládeže a rodín. Na týchto úradoch (ďalej ÚPSVaR) možno v pracovnom čase – spravidla od 8.00 do 15.00 hod. – telefonicky i osobne zastihnúť sociálne pracovníčky a pracovníkov. Môžu informovať aj o pomáhajúcich zariadeniach a inštitúciách v regióne (meste, okrese, kraji). Poskytujú sociálnoprávne poradenstvo. Na Slovensku je možné cez políciu na telefónnom čísle 159 alebo 158 požiadať o pomoc tzv. pohotovostnú sociálnu pracovníčku alebo pracovníka odboru sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR, ktorí sú zastihnuteľní 24 hodín denne a zabezpečujú poskytnutie pomoci pre ženy a deti.

Niektoré zariadenia pomáhajúce ženám, ktoré zažívajú násilie, nájdete v časti venovanej adresám na strane 21, ďalšie na **www.zastavmenasilie.sk**.

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

Centrum Nádej

Bratislava

02/62 24 78 77

0905 463 425

(nonstop)

Čo môže urobiť polícia

Polícia je povinná v prípade núdzového volania kvôli násiliu alebo hroziacemu násiliu urýchlene zakročiť a násilie odvrátiť. Policajti a policajtky budú vás a muža podľa možnosti vypočúvať oddelene, aby si urobili obraz o situácii.

Ak polícia zistí, že došlo k trestnému činu (napr. zraneniu), musí z vlastnej iniciatívy začať trestné stíhanie. V každom prípade sa uistite, či sa tak skutočne stalo.

K zadržaniu násilníka dôjde len vtedy, ak existujú dôvody väzby podľa zákona: predovšetkým v prípadoch ťažkého fyzického ublíženia alebo keď hrozí, že skutočne spácha trestný čin, ktorým sa vyhrážal. Ak chcete opustiť byt, môžete policajtky a policajtov požiadať, aby zostali, kým si nezbalíte najnutnejšie veci pre seba a deti, a aby vás chránili pri odchode z domu a pomohli vám nájsť núdzové ubytovanie (napr. v krízovom stredisku pre ženy alebo v inom zariadení). Polícia je povinná vám už pri prvom kontakte poskytnúť písomnú informáciu o organizáciách na pomoc poškodeným a o službách, ktoré poskytujú.

Fyzické a sexualizované násilie, vyhrážky, nátlak a vydieranie sú aj v rámci rodiny trestným činom, ktorý možno oznámiť. Raz podané oznámenie už nemožno vziať späť, s výnimkou oznámenia týkajúceho sa ublíženia na zdraví z nedbanlivosti, ktoré nie je oficiálnym deliktom.

Oznámenie nemusíte podať okamžite, no pre dokázateľnosť trestného činu je vhodnejšie podať oznámenie čo najskôr. Vzhľadom na prípadné trestné stíhanie je dobré, aby zranenia zdokumentoval lekár alebo lekárka. O vašej výpovedi pri policajnom výsluchu bude urobená zápisnica. Zápisnicu podpíšte až po dôkladnom prečítaní, keď ste sa ubezpečili, že presne zachytáva vašu výpoveď. Po policajnom vyšetrowaní bude spis postúpený prokuratúre. Prokura-

túra rozhodne, či dôjde k podaniu obžaloby na súde. Vy budete v procese svedkyňou a poškodenou.

Pri vypočúvaní na polícii si môžete uplatniť tieto práva:

- Právo odmietnuť vysvetlenie (výpoveď) ako rodinná príslušníčka.
- Právo byť poučená o svojich právach hneď od začiatku.
- Právo zvoliť si splnomocnenca alebo splnomocnenkyňu.
- Právo na predloženie zápisnice o vypočúvaní a o jej doplnenie alebo opravu, ak o to požiadate.
- Právo na preštudovanie vyšetrovacieho spisu.
- Právo byť informovaná do 1 mesiaca od podania oznámenia o uskutočnených opatreniach, ak o to požiadate.
- Právo vzdať sa svojich procesných práv (pozor, to je pre vás veľmi nevýhodné!).

Právne aspekty

Poznanie svojich práv je rozhodujúcim predpokladom na to, aby ste sa mohli postaviť násiliu a aby ste sa mohli rozhodovať.

V prípade **trestného konania** (napr. kvôli násilnému trestnému činu) nie ste žalobkyňou vy, ale prokuratúra. Napriek tomu by ste mali vedieť, že:

- V súdnom trestnom konaní máte ako svedkyňa rovnaké práva ako pri vypočúvaní na polícii.
- S výnimkou ublíženia na zdraví z nedbanlivosti nie je trestné konanie závislé od vášho súhlasu.
- Ako poškodená v trestnom konaní máte právo na nazretie do spisu, na doručovanie dôležitých rozhodnutí, na advokátske zastupovanie, nárok na náhradu škody, právo robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní, predniesť záverečnú reč, podávať opravné prostriedky, vzdať sa svojich práv.

V prípade **občianskeho konania** (napr. kvôli rozvodu, výživnému) určujete jedine vy, aké kroky súdnou cestou podniknete. Správne rozhodovanie môže byť ťažké. Preto sa poraďte s advokátkou či

advokátom, alebo v právnej poradni poskytujúcej bezplatné služby (napr. v poradni pre ženy alebo v centre právnej pomoci). Následne sa môžete venovať niektorým zásadným otázkam.

Ak je ďalšie spolužitie nemožné – napríklad preto, že vás partner týra a ohrozuje –, **môžete sa vystáňovať z manželského bytu bez toho, aby sa váš odchod považoval za dobrovoľné opustenie spoločnej domácnosti**. Ak sa obávate, že by neskôr mohlo byť ťažké dokázať, že opustenie bytu bolo oprávnené, môžete dôvod svojho odchodu zo spoločnej domácnosti oznámiť na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR. Deti môžete pri opustení bytu vziať so sebou, pretože máte rovnaké práva na ich výchovu ako váš manžel.

Existuje možnosť, i keď je to ťažké, vykázať násilnickeho manžela dočasne z bytu. Používa sa na to **predbežné opatrenie o zákaze vstupu do bytu alebo domu**. Návrh na predbežné opatrenie možno podať na príslušnom okresnom súde. Predpokladom na jeho vydanie je presvedčivé zdôvodnenie, že spolužitie je neznesiteľné. Za dôvody sa považuje najmä opakované násilie, ale aj vyhrážanie sa násilím.

Predbežné opatrenie však neposkytuje vždy dostatočnú ochranu pred násilím. Je vhodné si súčasne uvážiť, čo možno ešte urobiť pre zvýšenie bezpečia (dočasne sa môžu do bytu nasťahovať priateľky, možno požiadať o pomoc susedu, pripraviť núdzové ubytovanie).

Ak sa rozhodnete pre **rozvod**, treba dbať na tieto veci:

Pri **rozvode** je potrebné, aby sa manželia dohodli na všetkých veciach vyplývajúcich z rozvodu (rozdelenie manželského bytu, majetku, dlhov; výživné, starostlivosť o deti a úprava styku druhého rodiča s nimi). Vo vzťahu, kde sa muž dopúšťa násilia, nie je možné dosiahnuť takúto dohodu. Preto v všetkých týchto veciach musí rozhodnúť súd v rozvodovom konaní a v ďalších konaniach (napr. o rozdelení bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ďalej len BSM).

Pri **rozvode** treba uviesť do žiadosti násilné, prípadné iné neprípustné správanie partnera a pred súdom ho dokázať. Ak sa to podarí, je rozvod možný aj proti vôli partnera.

O rozvod treba požiadať na okresnom súde, príslušnom podľa

(posledného) spoločného bydliska. Ak nemáte príjem alebo máte nízky príjem, môžete požiadať o oslobodenie od súdnych poplatkov. Rozdelenie majetku nadobudnutého počas manželstva sa neriadi tým, kto zarábala peniaze. Žiadosť o súdne konanie, ktoré rozhodne o vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva, sa musí zvlášť podať na okresnom súde po nadobudnutí právoplatnosti rozvodu.

Peniaze a byt

V súvislosti s rozchodom stoja mnohé ženy pred otázkou: Z čoho budem žiť a kde budem bývať?

Po rozchode môžete požiadať o **pomoc v hmotnej núdzi na zabezpečenie základných životných potrieb**, ak

- ste slovenská štátna občianka (ale aj cudzinka, azylantka, odídennyňa),
- nemáte vlastný príjem alebo váš príjem nepresahuje zákonom stanovenú výšku,
- nemáte majetok (napr. úspory, auto, byt alebo dom, hnutelné veci, poľnohospodársku pôdu), ktorého hodnota presahuje zákonom stanovenú výšku alebo ktorý sa používa na iný účel než stanovuje zákon.

Bližšie informácie o výške dávky na pomoc v hmotnej núdzi (DHN) a príspevkov k nej (v závislosti od počtu detí), o iných formách pomoci (napr. zdravotné poistenie) a o podmienkach poberania DHN (napr. potvrdenie, že ste prihlásená na ÚPSVaR a že si hľadáte prácu, alebo že ste požiadalí o výživné na deti, prípadne aj na seba) dostanete na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR alebo na obecnom či mestskom úrade.

Súd v rozsudku o rozvode rozhoduje aj o výživnom pre deti pochádzajúce z manželstva. Návrh na určenie výživného možno podať aj za obdobie do rozvodu manželstva. Takýto návrh možno spojiť s návrhom na predbežné opatrenie, a tým vec urýchliť. Snaha rýchlo skončiť súdne konanie býva často spojená so

vzdaním sa možnosti dosiahnuť vyššie výživné pre deti. **Unáhlené vzdanie sa výživného (alebo neuplatnenie si nároku na výživné) môže mať veľmi nepríjemné dôsledky** (napr. tým stratíte nárok na DHN a príspevky k nej).

Na deti, ktoré žijú s vami, požiadajte na odbore sociálnych vecí príslušného ÚPSVaR o **náhradné výživné**, ak váš manžel (otec detí) neplatí výživné určené súdom. Tu vám poskytnú aj informácie o podmienkach získania tejto formy pomoci.

V jednotlivých mestách, okresoch a krajoch sú rôzne možnosti **prechodného ubytovania** pre ženy v núdzových situáciách, ich zriaďovateľmi sú obce, mestá, samosprávne kraje, aj charitatívne organizácie. Ženy sa môžu informovať na odbore sociálnych vecí ÚPSVaR alebo na mestskom či obecnom úrade.

Unáhlené vzdanie sa manželského bytu vám môže skomplikovať, či zmaríť možnosť získať (sociálny) byt od obce. Preto je vhodné po rozvode manželstva **požiadat o pridelenie manželského bytu v konaní o vysporiadaní BSM alebo požiadat o zrušenie spoločného nájmu bytu bývalému manželovi**. V oboch prípadoch treba podať návrh na príslušný okresný súd.

Aj na Slovensku už existujú právne možnosti, ako dosiahnuť, aby ste spoločný byt nemuseli opustiť vy. Ak súdu predložíte dôkazy, že sa partner dopúšťal násillia, súd mu predbežným opatrením zakáže vstup do bytu alebo domu, prípadne ho úplne vylúči z jeho užívania.

Ak nemôžete pokryť náklady na nájom, informujte sa na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR o možnosti získať príspevok na bývanie (poskytuje sa len osobám, ktoré poberajú DHN alebo na ňu majú nárok).

A čo deti

Všetky deti, aj tie, ktoré nie sú samy týrané, trpia násillím, ktorému je vystavená ich matka, a to ohrozuje ich telesný a duševný vývin. Navyše sa učia vnímať násillie v zaobchádzaní so ženami a deťmi ako „normálne“ správanie. Preto je otázne, či je v takomto prípade zmysluplné udržiavať manželstvo „kvôli deťom“.

Je pochopiteľné, že sa v súvislosti s rozchodom obávate, či vám deti zveria do výchovy, ako aj o ich blaho. Ak ste sa do rozchodu starali o deti najmä vy, máte veľkú šancu, že vám deti prisúdia. Na to musíte podať **žiadosť o zverenie detí do starostlivosti** vám na súde, v ktorého obvode má dieťa trvalé alebo obvyklé bydlisko. Ak otec akútne ohrozuje vaše dieťa, podajte na súd návrh na predbežné opatrenie o zverení dieťaťa do starostlivosti vám. Pri rozhodovaní o zverení dieťaťa do výchovy jednému z rodičov do rozvodu súd nemusí rozhodnúť o styku druhého rodiča s dieťaťom. Na obdobie po rozvode súd o úprave rozhodne vždy (tzv. obligatórna **úprava styku**). Ak sa obávate, že by otec mohol byť voči dieťaťu násilnícky, uveďte to na súde a zabezpečte si podporu odboru sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR. **Výživného na deti**, ktoré žijú s vami, sa zásadne nemôžete vzdať. Výška výživného závisí od otcovho príjmu a jeho celkových majetkových pomerov a od potrieb detí, predstavuje minimálne 30 % zo sumy životného minima (t. č. 702,- Sk) a valorizuje sa vždy k dátumu 1. júla.

Násilie ohrozuje zdravie

Život v strachu pred násilníckym manželom alebo partnerom má vždy aj nepriaznivý dopad na zdravie. Mnohé ženy veľmi dlho ignorujú alebo nechcú vziať na vedomie fakt, že medzi týraním a ich zdravotným stavom existuje súvislosť, vnímajú to len vtedy, ak dôjde k zraneniam.

Lenže aj bolesti hlavy, poruchy spánku alebo problémy so srdcom sú často následkami násilia. Tabletky môžu krátkodobo pomôcť, nevyliečia však vaše ťažkosti. V záujme úspešného liečenia je dôležité, aby ste vedeli o týchto súvislostiach. Ak dôverujete svojej lekárke či lekárovi, hovorte s ním o svojej situácii. Lekárky a lekári musia dodržiavať lekárske tajomstvo. No ak majú podozrenie na cudzie zavinenie, sú pri ťažkých poraneniach povinní podať oznámenie. Za istých okolností vás môže odbremeniť, že oznámenie nemusíte podať vy sama.

Odporúčaná literatúra

- ASPEKT, feministický kultúrny časopis – najmä čísla 3/1998 *Násilie I*, 1/1999 *Násilie II*.
Viac na www.aspekt.sk
- Bodnárová, B. – Filadelfiová, J.: *Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR*. Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny 2003.
- Bútorová, Z. – Filadelfiová, J.: *Násilie páchané na ženách ako problém verejnej politiky*.
Inštitút pre verejné otázky 2005.
- Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násillia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.
- Cviková, J. – Juráňová, J.: *Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky*.
Občan a demokracia – ASPEKT 2003, 2. vyd. 2005. (Dostupné aj ako CD-ROM a na [http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-\(cd-rom\)/ruzovy-a-modry-svet](http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/ruzovy-a-modry-svet); stav z 18. 2. 2008.)
- Domáce násilie – stručné odpovede na najčastejšie otázky*. Aliancia žien Slovenska 2005.
- Farkašová, K. – Chmelíčková, M. – Aliancia žien Slovenska – ASPEKT: *(Ne)násilie. Komiksová informačná brožúra*. Vydalo MPSVR SR v roku 2008.
- Fenestra: *15 základných princípov, ktorými sa riadi činnosť KČF...* Dostupné na www.fenestra.sk (stav zo 16. 2. 2008).
- Heise, Lori L. – Pitanguy, J. – Germain, A.: *Násilie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.
- Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky* Pro Familia a ASPEKT 2001.
- Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.
- Konať proti násilliu na ženách*. Leták v rámci Národnej kampane SR „Zastavme domáce násilie na ženách!“ spracovali Eva Sopková (Pro Familia), Katarína Farkašová (Aliancia žien Slovenska) a ASPEKT. Vydalo MPSVR SR v roku 2007.
- Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.
Násilie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.
- Násilie v rodine. Super tajné*. Pro Familia a ASPEKT 1998. (Dostupné aj na <http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/knihy/nasillie-v-rodine-super-tajne>; komiks pre deti a mládež, stav z 18. 2. 2008.)
- Rothschild, B.: *Pamäť tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

Adresy a telefónne čísla (stav 2008)**PRO FAMILIA (OZ) Humenné**

Tel.: 057/775 77 73 nonstop,

0903 325 506 nonstop

Fax.: 057/775 77 73

www.profamilia.skE-mail: profamiliahe@nexta.sk

Kontaktná osoba: PhDr. Eva Sopková
služby: sociálne, právne a psychologické poradenstvo, právna pomoc, advokátske zastupovanie

Zariadenie:

ŽENSKÝ DOM DAKINI Humenné –
krízové stredisko a útulok pre obe-
te domáceho násillia, ubytovanie

pre ženy a deti, 30 miest v 8 iz-
bách, 95,- Sk/deň

Kontakt: Pro Familia Humenné

**ZÁUJMOVÉ ZDRUŽENIE ŽIEN
FENESTRA Košice**

Tel.: 055/625 62 37

po. – pi.: 9.00 – 17.00

0905 204 414

www.fenestra.skE-mail: fenestra@fenestra.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Dušana
Karlovská

Služby: sociálne, právne a psycholo-

gické poradenstvo, právna pomoc, podporné skupiny pre ženy, individuálna a skupinová terapia pre ženy a deti, terapeutický program pre mamy a deti

ALIANCIA ŽIEN SLOVENSKA

Bratislava

Tel: 0903 519 550 nonstop

Fax: 02/52 45 03 46

www.alianciazien.sk

E-mail: alianciazien@alianciazien.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Katarína Farkašová

služby: sociálne poradenstvo, právne poradenstvo, právna pomoc, psychologické poradenstvo, sociálna asistancia, vzdelávanie (akreditácia MŠ)

CENTRUM NÁDEJ (Pomoc ohrozeným deťom) Bratislava

Tel.: 02/62 24 99 14,

02/62 24 78 77

0905 463 425 nonstop

www.centrumnadej.sk

E-mail: centrum.nadej@centrum.sk

Kontaktná osoba: PhDr. Hana Bártová

služby: sociálne poradenstvo, právne poradenstvo, právna pomoc, psychologické poradenstvo, podporné skupiny, psychoterapia, sociálna asistancia, mediácia

POMOC OBETIAM (OZ)

www.pomocobetiam.sk

Poskytuje informačné a poradenské služby viacerými formami:

– *telefonicky*

LINKA POMOCI OBETIAM

0850 111 321

Prístupná z celého územia SR na zvýhodnenom čísle (volajúci platí polovicu miestneho hovorného), informuje o službách pre obeť a prístupe k nim v pracovných dňoch od 10.00 do 14.00 hod. (inak

záznamník s možnosťou spätného zavolania).

E-mail: linka@pomocobetiam.sk

– *písomne na adrese*

Pomoc obetiam násilia, P. O. Box 83, 820 05 Bratislava 25

– *osobne*

PORADNE PON (v Bratislave, Trnave, Nitre, Trenčíne, Banskej Bystrici, Žiline, Poprade, Prešove, Košiciach) v konzultačných hodinách (bez ohlásenia)

CENTRÁ PRÁVNEJ POMOCI

(v Bratislave, Košiciach, Banskej Bystrici, Žiline, Prešove)

www.legalaid.sk

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI – RIADITELSTVO

Adresa: Centrum právnej pomoci, Ul. Fraňa Kráľa 35,

P. O. BOX 125, 810 00 Bratislava 1

Tel: 02/496 83 505

Fax: 02/444 57 603

E-mail: info@legalaid.sk

Na www.zastavmenasilie.sk

nájdete ďalšie dôležité kontakty

(na krízové centrá, domovy pre osamelých rodičov, útulky, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenia a referáty poradensko-psychologických služieb a d.).

**KONAŤ PROTI
SEXUÁLNEMU
NÁSILIU**

na dievčatách
a chlapcoch

Obsah

25	Informácie pre dievčatá a chlapcov
26	Čo je sexualizované násilie páchané na dievčatách a chlapcoch
27	Dynamika sexuálneho zneužívania
28	Na čo sa musia pripraviť pomocníčky a pomocníci
29	Ochrana a odborná pomoc
31	Čo môže urobiť polícia
33	Právne aspekty
34	Zdravotnícka a terapeutická podpora
35	Pre rodičov
36	Adresy a telefónne čísla

Informácie pre dievčatá a chlapcov

Sexuálne zneužívanie nie je ničím normálnym a nie je ani znakom otcovskej, starootcovskej či príbuzenskej lásky. O sexuálnom zneužívaní hovoríme vtedy, keď sa dospelý dotýka tvojich pohlavných orgánov, aby sa vzrušil, alebo keď sa ty musíš dotýkať jeho orgánov, alebo keď ťa núti, aby si sa fotografoval nahý či fotografovala nahá, alebo keď cítiš, že ťa sexuálne zneužíva iným spôsobom. Vo všetkých týchto prípadoch máš plné právo sa brániť. Je pochopiteľné aj to, keď ti zaťažko padne o tom hovoriť. Možno na teba páchatel (páchatelka) vykonáva nátlak a núti ťa mlčať. Napriek tomu je dôležité niekomu sa zdôveriť. Nie si jediná obeť sexuálneho zneužívania. Sexuálne zneužívanie je násilie, ktoré zneužíva na uplatňovanie moci sexualitu, preto hovoríme aj o sexuálnom násilí alebo sexualizovanom násilí. Pojem sexualizované násilie zdôrazňuje fakt, že tento čin nemusí byť motivovaný sexuálne.

Kam sa môžeš obrátiť

V časti, kde sú uvedené kontakty (strana 36), nájdeš odkazy na rôzne **poradne (pedagogicko–psychologické poradne, referáty poradensko–psychologických služieb úradov práce, sociálnych vecí a rodiny)**. Prípadne sa môžeš obrátiť aj na nejakú osobu, ktorej dôveruješ.

Poradne poskytujú svoje služby bezplatne a nemusíš ani uviesť svoje meno. Je dobré, keď vopred zatelefonoješ a dohodneš si termín. Na dohodnutom stretnutí sa môžeš o svojej situácii pohovárať s odborníčkou alebo odborníkom. Môžeš sa obrátiť aj na sociálne pracovníčky alebo pracovníkov **odboru sociálnych vecí a rodiny úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len ÚPSVaR)**. Keď sa dozvedia o tvojej situácii, pravdepodobne sa skontaktujú s tvojou rodinou, majú totiž povinnosť zasiahnuť. V niektorých mestách, najmä okresných, existujú zariadenia, kde môžeš v krízovom prípade načas bývať (krízové stredisko, detský domov). V núdzovej situácii sa môžeš obrátiť priamo na ne. Niekedy to potom oznámia odboru sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR.

Ak potrebuješ ubytovanie mimo rodiny okamžite, môžeš požiadať o pomoc v detskom domove, ktorý môže prijať aj deti rovno

„z ulice“, ak nemajú žiadne doklady alebo súd ešte nerozhodol o ich umiestnení. **Kontakt so sociálnymi pracovníkmi a pracovníčkami, ktorí majú 24-hodinovú pohotovosť, ti sprostredkuje polícia na telefónnom čísle 159 alebo 158.**

Dieťa má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv aj bez vedomia rodičov alebo osoby, ktorá sa oň stará.

Ako je to s oznámením?

Je dôležité, aby si vedela či vedel, že nie si na vine, keď bude osoba, ktorá ťa zneužívala, oznámená na polícii alebo odsúdená. Sexuálne zneužívanie je trestný čin. Žalobu vznáša prokuratúra. Ty si len v role svedkyne alebo svedka a vypovedáš na polícii. To znamená, že porozprávaš, čo sa stalo. Na políciu a na súd nemusíš ísť sám či sama a v určitých prípadoch nemusíš vypovedať alebo môžeš vypovedať len raz.

Bližšie informácie nájdeš v nasledujúcich kapitolách tejto brožúry. Ak niečomu nerozumieš, požiadaj o vysvetlenie niekoho, komu dôveruješ.

Čo je sexualizované násilie páchané na dievčatách a chlapcoch

Keď muž alebo žena zneužívajú chlapca alebo dievča na to, aby si ukájali svoje sexuálne túžby, ide o sexualizované násilie, v slovenskom práve sa používa pojem sexuálne zneužívanie. Dospelá osoba pritom zneužíva svoju mocenskú pozíciu, dôveru, nevedomosť a závislosť dieťaťa.

O sexuálne zneužívanie ide vtedy, keď niekto

- dotýka sa dieťaťa za účelom vlastného sexuálneho vzrušenia alebo podnecuje dieťa, aby sa ho dotýkalo,
- dieťa núti alebo prehovára, aby sa naň mohol dívať, keď je nahé, alebo aby sa ono prizeralo sexuálnym aktivitám,
- zneužíva deti na pornografické účely (napr. ich fotografuje a filmuje), alebo im ukazuje pornografiu,

- o sexuálne sa dotýka genitálnej oblasti dieťaťa, alebo núti dieťa k orálnemu, análnemu alebo vaginálnemu pohlavnému styku, alebo ho k takémuto styku prehovára, alebo ho znásilní.

Podľa našich zákonov je sexuálne zneužívanie (vykonanie súložie s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo sexuálne zneužitie takejto osoby iným spôsobom) trestný čin. Trestné je aj to, ak niekto osobu mladšiu ako osemnásť rokov pohne k mimomanželskej súložii alebo ju sexuálne zneužije iným spôsobom. Trestnou je aj súlož s príbuzným v priamom rade alebo so súrodencom (incest).

K sexuálnemu zneužívaniu dievčat a chlapcov dochádza častejšie, než sa zvykne domnievať. Podľa odhadov, ktoré sú potvrdzované novšími výskumami, je každé štvrté dievča a každý dvanásť chlapec postihnutý zneužívaním zo strany rodinných príslušníkov alebo známych. (Bange 1992.) Sexuálne zneužívanie nezávisí od veku dieťaťa, môže sa začať už v dojčenskom veku. (Fürniss 1986.) V 90 – 95 % prípadov sú páchatelmi muži. V 5 – 10 % prípadov sa sexuálneho zneužívania dopúšťajú ženy. Z tohto dôvodu budeme ďalej hovoriť o „páchateľoch“.

Dynamika sexuálneho zneužívania

Sexuálne zneužívanie v rodine alebo v okruhu známych býva zriedka jednorazovou záležitosťou. Páchatelia stále znova využívajú príležitosť, aby opakovali svoje konanie, alebo vytvárajú nové situácie, v ktorých môžu ovládať svoju obeť – dievča alebo chlapca.

Len veľmi málo detí hovorí o tom, že ich niekto obťažuje, najmä vtedy, keď sa to stane po prvýkrát. Hanbia sa, cítia sa vinné a obávajú sa, že ich osoba, ktorá ich sexuálne zneužila, zavrhne, potrestá alebo už nebude mať rada. Obávajú sa i toho, že prídu o lásku matky a ďalších členov rodiny, ako aj toho, že stratia svoj bezpečný domov. Strach, že „zradia“ svoju rodinu, môže byť u detí z iných kultúr, za istých okolností ešte väčší, pretože sa členovia

rodiny v cudzom prostredí k sebe primkávajú obzvlášť tesne. Deti dúfajú, že sa to už nestane, a preto sa pokúšajú ignorovať, čo sa stalo. **Uchovávanie v tajnosti** je súčasťou sexuálneho zneužívania. Osoba, ktorá dieťa zneužíva, sa rôznymi prostriedkami pokúša dieťaťu zabrániť, aby prehovorilo, napríklad prenáša zodpovednosť za zneužívanie na dieťa, vyhráňa sa mu, že pôjde do domova, alebo ho naopak uprednostňuje pred súrodencami. Pre dieťa je v každom prípade ťažké vyjadriť slovami, čo sa stalo, a rozpovedať to niekomu ďalšiemu. Vzniká kolobeh hanby, zatajovania, strachu pred odhalením a možnými následkami, ako aj pred pocitmi viny, v ktorých dievča alebo chlapec väzí.

Keď páchatel zvažuje vinu za zneužívanie na dieťa, dieťa preberá zodpovednosť za to, čo sa mu stalo, a pokúša sa znášať dôsledky sexuálneho zneužívania. Dochádza k nápadnému správaniu, ktoré je dôsledkom poškodenia zneužívaním. Deti si súčasne v každodennom živote vytvárajú **stratégie na prežitie**, ktorými sa usilujú spracovať alebo vyjadriť to, čo zažili.

Existuje len málo symptómov, ktoré bezprostredne a jednoznačne poukazujú na sexuálne zneužívanie (ako napríklad pohlavné choroby). V zásade treba pri každom náhlom prejave nápadného správania, pri každej zmene, psychickej poruche alebo ochorení zvažovať možnosť sexuálneho zneužívania. Na sexuálne zneužívanie môže poukazovať napríklad tak nadmerné jedenie, ako aj odmietanie potravy, odmietanie vyzliecť sa pred inými, alebo vášnivé masturbovanie na verejnosti.

Na čo sa musia pripraviť pomocníčky a pomocníci

Na primeraný zásah proti sexuálnemu zneužívaniu sú potrebné isté predpoklady:

- informácie a vedomosti o tejto problematike,
- poznatky o dynamike a následkoch sexuálneho zneužívania,
- reflektovanie mužskej a ženskej roly v našej spoločnosti,
- vyrovnávanie sa s tým, čo máme v sebe z obete alebo páchatela,
- vyrovnávanie sa s pocitmi, ktoré v nás sexuálne zneužívanie vyvoláva, ochota prevziať zodpovednosť.

Je dôležité, aby ste otázky, obavy, znepokojenie, fantázie alebo predstavy, ktoré sa vynoria v dôsledku konfrontácie so sexuálnym zneužívaním, brali vážne. Keď chcete zasiahnuť proti sexuálnemu zneužívaniu, potrebujete osoby, odborníkov a odborníčky a poradenské zariadenia, ktoré vás podporia. Keď máte **podozrenie**, že došlo k sexuálnemu zneužívaniu, znamená to, že túto možnosť prinajmenšom nevyklúčate. V takomto prípade zbierajte náznaky, symptómy a nápadné momenty v správaní. Denník, v ktorom zaznamenáte správanie dieťaťa a jednotlivé momenty vyvolávajúce podozrenie, môže pomôcť vaše podozrenie potvrdiť alebo vyvrátiť. Takéto záznamy možno predložiť v prípade trestného oznámenia alebo pri rozhodovaní súdu o zverení dieťaťa do starostlivosti jednému z rodičov. Podložené podozrenie máme vtedy, keď existujú dokázateľné fakty (a nielen domnienky), z ktorých možno usudzovať, že došlo k sexuálnemu zneužívaniu. Zbieranie faktov možno zavŕšiť „**poradou o prípade**“, na ktorej sa pomáhajúce osoby, ktoré prevzali zodpovednosť za ochranu dieťaťa, dohodnú na možnostiach zasiahnutia.

Kým existuje len podozrenie, treba rešpektovať tieto pravidlá:

- Zachovajte pokoj.
- Nepodnikajte žiadne unáhlené kroky.
- Terapia neochráni dieťa pred zneužívaním.
- Je potrebná spolupráca medzi inštitúciami.
- Rodinu nesmieme predčasne konfrontovať s čírym podozrením.

Nikto nemôže sexuálne zneužívanie sám odhaliť, ukončiť ho, a ešte sa aj postarať o to, aby následky tohto odhalenia zvládli všetci, ktorých sa to týka. Rozhodne treba do veci zapojiť odborníčky a odborníkov na túto problematiku!

Ochrana a odborná pomoc

Na Slovensku existujú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately – úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a ich odbory sociálnych vecí a rodiny.

Vždy, keď sa nejaká oficiálna ustanovizeň – ako odbor sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR alebo súd – dozvie o tom, že došlo k sexuálnemu zneužívaniu, alebo že existuje podozrenie na sexuálne zneužívanie, musí konať. Čo, kedy a koľko toho podnikne, závisí od rodinného prostredia dieťaťa postihnutého zneužívaním, od toho, ako rodina vníma tento problém, od ochoty rodiny spolupracovať, ako aj od angažovanosti pracovníkov a pracovníčok danej ustanovizne.

Objasnenie rodinnej situácie sa odohráva prostredníctvom individuálnych rozhovorov s dievčaťom alebo chlapcom postihnutým zneužívaním, s matkou a so súrodencami. V tejto súvislosti sa kladú napríklad takéto otázky: Verí matka dieťaťu? Je pripravená ona alebo sú iní členovia rodiny pripravení dieťa chrániť? Aká by bola optimálna ochrana? Boli/sú aj súrodenci vystavení sexuálnemu zneužívaniu, alebo sú možno ohrození? Ako sa správa páchatel?

Rozhovor vedúci k odhaleniu zneužívania vedieme až vtedy, keď je pripravené a možné priestorové oddelenie páchatela od obete. Ak dieťa sexuálne zneužíval otec alebo otčím, zhovárame sa s matkou a s páchatelom oddelene, inak existuje nebezpečenstvo, že matka bude svojho partnera chrániť.

Keď sa pracovníčky alebo pracovníci odboru sociálnych vecí a rodiny dozvedia o sexuálnom zneužívaní, sú povinní podať oznámenie na polícii alebo prokuratúre.

Sexuálne zneužívanie má hornú hranicu trestnej sadzby 10 rokov a jeho neoznámenie je trestným činom (toto neplatí pre incest, ktorého horná hranica trestnej sadzby je 8 rokov).

Ak nedôjde k podaniu oznámenia, musíme zabezpečiť ochranu dievčaťa alebo chlapca a zamedziť zneužívaniu inými opatreniami. Terapia alebo poradenstvo poskytované páchatelovi nezabezpečujú ochranu dieťaťa (Wyre 1990). Ak existuje nebezpečenstvo, môže odbor sociálnych vecí a rodiny navrhnúť súdu umiestnenie dieťaťa do krízového strediska alebo detského domova, a to aj proti vôli rodičov, resp. toho, komu je dieťa zverené do starostlivosti. Umiestnenie v detskom domove alebo v krízovom stredisku je možné aj vtedy, keď deti alebo dospievajúci chlapci a dievčatá nechcú zostať doma. Dieťa má právo požiadať o pomoc odbor sociálnych vecí a rodiny, zariadenie (krízové stredisko, detský

domov), školu, lekára, aj bez vedomia rodičov alebo osoby, ktorá sa o dieťa osobne stará.

Odbory sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR môžu poskytnúť informácie aj o ďalších možnostiach pomoci a konkrétnych zariadeniach.

Špeciálne poradne pre sexuálne zneužívané deti na Slovensku neexistujú.

Pomoc pri zastavení sexuálneho zneužívania môžu poskytnúť pedagogicko–psychologické poradne, niektoré mimovládne organizácie a nimi zriadené detské krízové centrá. Poradne poskytujú pomoc bezplatne a aj anonymne. Poskytujú poradenstvo, sprevádzanie alebo terapiu. Ponuka sa orientuje na dievčatá a chlapcov postihnutých sexuálnym zneužívaním, rodičov, blízke osoby a osoby z oblasti psychosociálnej práce. V prípade potreby je možné sprostredkovať aj psychoterapeutky alebo psychoterapeutov, ktorí sa venujú aj odstraňovaniu následkov sexuálneho zneužívania. Najdôležitejšie pomáhajúce zariadenia nájdete na stranách s adresami (strana 36).

Čo môže urobiť polícia

Neoznámenie trestného činu s hornou hranicou trestnej sadzby aspoň 10 rokov je trestným činom neoznámenia trestného činu. Neoznámenie je trestným činom aj pre iné osoby ako pracovníčky a pracovníkov inštitúcií. Konanie osoby, ktorá neoznámí trestný čin, nie je trestné, ak by seba alebo blízku osobu uviedla do nebezpečenstva smrti, ublíženia na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania.

Všetky úrady a oficiálne ustanovizne sú povinné **oznámiť** sexuálne zneužívanie na polícii alebo prokuratúre. Súkromné osoby túto povinnosť majú tiež. Pokiaľ chcete podať oznámenie o sexuálnom zneužívaní, nemusíte to urobiť ihneď. Máte čas si vec premyslieť a oznámenie pripraviť. Oznámenie sexuálneho zneužívania nesmie viesť k zvýšeniu nebezpečia pre zneužívané dievča alebo chlapca, ktorý je jeho obeťou.

Výsluch svedka – osoby mladšej ako 15 rokov: V záujme čo najmenšieho zaťaženia obetí sexuálneho zneužívania má byť dieťa do 15 rokov vypočúvané ohľaduplne a (po obsahovej stránke) tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie pedagóg, pedagogička alebo iná osoba, ktorá má skúsenosti s výchovou detí (napr. sociálny pracovník či pracovníčka odboru sociálnych vecí a rodiny) alebo znalec, znalkyňa, niekedy môže byť prítomný aj rodič, ktorý dieťa nezneužíva. Z výsluchu sa má robiť zvukový záznam alebo videozáznam. Tento postup dieťaťu ušetrí opakované výpovede. Je dobré, aby blízka osoba (matka) detailne informovala o všetkých nevyhnutných informáciách o čine, mieste činu, trvaní atď. V praxi sa však ukázalo, že výpoveď dieťaťa na polícii môže byť pre vyšetrowanie nevyhnutná, napríklad preto, že niet iných svedkov či svedkýň.

Keď dieťa vypovedá na polícii, má možnosť vziať si so sebou **blízku osobu, ktorej dôveruje**. Ak ide o trestné stíhanie voči jednému z rodičov, informuje polícia po podaní oznámenia odbor sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR, pretože v tomto prípade nemôže druhý rodič dieťa zastupovať. Pri nebezpečenstve, že páchatel sa môže činu dopustiť znova alebo môže utiecť, možno podozrivého – aspoň dočasne – zadržať na 48 hodín a prokuratúra môže podať súdu návrh na jeho vzatie do väzby. Pokiaľ takéto nebezpečenstvo nehrozí, predvolá ho polícia na základe oznámenia a vypočuje ho. Polícia vykoná vyšetrowanie a prokurátor rozhodne, či podá obžalobu, alebo nie.

Nevýhody oznámenia:

- Trestné konanie môže trvať veľmi dlho, medzi oznámením a hlavným pojednávaním prejde niekoľko mesiacov.
- Môže dôjsť k zosilneniu pocitov viny u dievčaťa alebo chlapca.
- Opisovanie zneužívania je pre dievča alebo chlapca zaťažujúce.

Výhody oznámenia:

- Oznámenie je jasným signálom, že došlo k trestnému činu.
- Na základe oznámenia sa skôr zavedú opatrenia, ktoré zabránia pokračovaniu zneužívania.
- Oznámenie uľahčí obeti i ostatným členom rodiny dištancovať sa od

páchateľa a jeho správania, čo napomáha spracovanie toho, čo sa udialo (napr. aj matke dieťaťa).

- Pri odsúdení musí zodpovednosť za čin oficiálne prevziať páchatel', čo môže zredukovať pocity viny zneužívaného dieťaťa. (Schmidle – Hollergschwandtner 1991.)

Pred podaním oznámenia je vhodné prebrať s pracovníčkami či pracovníkmi poradne, pomáhajúcej mimovládnej organizácie alebo odboru sociálnych vecí a rodiny, aký postup je pre dievča alebo chlapca najšetrnejší.

Právne aspekty

Sexuálne zneužívanie je **oficiálny trestný čin** a oznámiť ho možno na obvodnom oddelení Policajného zboru alebo na úrade justičnej a kriminálnej polície i priamo na prokuratúre. Oficiálny trestný čin znamená, že trestné stíhanie sa začína z úradnej moci a nie je podmienené súhlasom poškodeného či poškodenej, žalobu vznáša prokuratúra. Osoba postihnutá zneužívaním nie je žalujúcou stranou, ale svedkyňou či svedkom a poškodenou či poškodeným.

Svedecké vypočúvanie v trestnom konaní je osobitne upravené pre rodinných príslušníkov a deti do 15 rokov: Obete násilia, ktoré majú vypovedať proti rodinným príslušníkom, majú absolútne právo výpoveď odmietnuť, nemožno ich k nej nútiť. Okrem toho majú obete násilia do 15 rokov právo vypovedať v celom trestnom konaní len raz, a to čo „najšetrnejším“ spôsobom. Tento výsluch možno realizovať už v prípravnom konaní (teda časovo bližšie k činu). Obvinený a jeho obhajca alebo obhajkyňa, ako aj prokuratúra musia mať v každom prípade možnosť položiť dieťaťu otázky. Po tomto jednorazovom vypočúvaní, ktoré za určitých podmienok možno zaznamenať na video, môže dieťa odmietnuť každú ďalšiu výpoveď.

Vzhľadom na to, že obete násilia majú nárok na **odškodnenie**, sa zákonná zástupkyňa alebo zástupca dieťaťa môže pripojiť k trest-

nému konaniu s nárokom na náhradu škody ako súkromná účastníčka či účastník.

V prípade sexuálneho zneužívania dieťaťa môže súd vydať rôzne opatrenia:

Môže napríklad obmedziť rodičom ich rodičovské práva alebo ich týchto práv pozbaviť a ustanoviť dieťaťu za opatrovníka úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Keď bolo dieťa sexuálne zneužívané jedným rodičom a rodičia už nežijú spolu, môže byť dieťa zverené do starostlivosti druhému rodičovi.

Pri sexuálnom zneužívaní dieťaťa je možné podať žiadosť o predbežné opatrenie týkajúce sa výchovy a starostlivosti.

Pred všetkými právnymi krokmi odporúčame detailné poradenstvo. Niektoré zariadenia pomáhajúce deťom alebo poradne zriadené mimovládnyimi organizáciami ponúkajú aj bezplatné **právne poradenstvo**.

Zdravotnícka a terapeutická pomoc

Všetky zdravotnícke zariadenia a všetci lekári a lekárky sú povinní ohlásit trestnoprávnu skutočnosť, akou je sexuálne zneužívanie. V niektorých detských krízových centrách je možné zabezpečiť aj lekárske vyšetrenie a poradenstvo.

Lekárske vyšetrenie môže byť pre dieťa zaťažujúce a aj zbytočné, pretože sexuálne zneužívanie obvykle nezanecháva žiadne trvalé telesné stopy. Vždy však zanecháva trvalé, resp. dlhodobé psychické následky. A naopak, pre niektoré deti je dôležité, aby sa uistili, že sú zdravé. **Komplexné vyšetrenie**, ktoré sa neobmedzuje len na niektoré časti tela, nevyvoláva taký strach, najmä vtedy, keď dieťaťu vysvetlíme, čo sa deje. Ak je dieťa po sexuálnom zneužívaní vyšetované v nemocnici, treba nadviazať kontakt s nemocničnou sociálnou sestrou. Deti, dospievajúce dievčatá a chlapci a ich sprevádzajúce osoby by mali dostať informácie o pomáhajúcich zariadeniach. Ak je to z medicínskeho

hľadiska akceptovateľné, možno dieťa prijať do nemocnice, kým sa nevyrieši situácia v rodine dieťaťa a budúce miesto jeho pobytu.

V záujme ďalšieho vývinu dieťaťa je nevyhnutné **psychické spracovanie** sexuálneho zneužívania. S terapeutickou prácou však možno začať až vtedy, keď je dieťa v bezpečí, teda oddelené od páchatela. Až potom sa môže dieťa bez tlaku venovať terapii. Pomoc pri spracovávaní sexuálneho zneužívania môžu poskytnúť len osoby, ktoré sa v tejto problematike vyznajú. Poradne a detské krízové centrá uvedené v adresách (strana 36) môžu sprostredkovať kontakt na terapeutky a terapeutov, ktorí sa venujú aj práci so sexuálne zneužívanými deťmi.

Pre rodičov

Keď sa matky a/alebo otcovia dozvedia, že je ich dieťa sexuálne zneužívané, je to zväčša šok. Podobne ako dieťa, ktoré sa pokúša zneužívanie ignorovať, aj oni najprv popierajú, čo sa stalo. Množstvo rozporuplných pocitov (nenávisť, zlosť, nedôvera, pocit ublíženia, strach, pocit opustenosti, pocity viny) môže viesť k panike a neschopnosti konať. Ženy mávajú napríklad veľmi často pocit, že ako matky zlyhali. Rodičia, ktorí svoje dieťa nezneužívali, síce nenesú žiadnu vinu na sexuálnom zneužívaní spáchanom na dieťati, ale musia **prevziať zodpovednosť za ochranu dieťaťa**. V prípade, že páchatelom zneužívania je otec alebo otčim, musia sa ženy rozhodnúť buď pre svojho partnera, alebo pre dcéru či syna. Toto rozhodovanie zasahuje ich pocit vlastnej hodnoty ako ženy i ako matky. V tejto situácii môže byť dôležité poradenstvo a podpora, ktorá pomôže vymaniť sa z protichodných pocitov a z konfliktov a zasa nadobudnúť schopnosť konať.

Dcéry a synovia, ktorí sú alebo boli vystavení sexuálnemu zneužívaniu, nevyhnutne potrebujú pomoc, pochopenie a podporu rodičov (alebo jedného z rodičov) pre spracovanie traumy.

Citovaná literatúra:

- Bange, D.: *Die dunkle Seite der Kindheit*. Kolin 1992.
 Fürniss, T.: *Diagnostik und Folgen sexueller Kindesmisshandlung*. In: *Monatsschrift Kinderheilkunde* 134/1986, s. 335-340.
 Hollergschwandtner, A. – Schmidle, A.: *Gegenwehr. Missbrauch, Vergewaltigung*. Bludenz 1991.
 Wyre, R.: *Vortrag aus der Tagung „Sexueller Missbrauch von Mädchen und Buben. Ursachen und Folgen für Männer“*. Viedeň 1990.

Odporúčaná literatúra:

- Braun, G.: *Proti sexuálnemu zneužívaniu dievčat a chlapcov. Príručka pre matky a otcov*. ASPEKT 1999.
 Cviková, J.: *To najdrahšie, čo máme? O sexuálnom zneužívaní detí*. <http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/clanky-a-studie/empty-title> (stav z 18. 2. 2008).
 Cviková, J. – Juránová, J.: *Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky. Občan a demokracia – ASPEKT 2003, 2. vyd. 2005.* (Dostupné aj ako CD-ROM a na [http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-\(cd-rom\)/ruzovy-a-modry-svet](http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/ruzovy-a-modry-svet); stav z 18. 2. 2008.)
Gegen sexuelle Gewalt an Mädchen und Buben handeln. Viedeň 1994.
 Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky* Pro Familia a ASPEKT 2001.
Konať proti násiliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.
 Labyrint (OZ): *Výhody a riziká internetu* (projekt) a ďalšie materiály zamerané na prevenciu sexuálneho zneužívania pre dospelých, dievčatá a chlapcov na www.oz-labyrint.sk (stav z 13. 2. 2008).
 Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.
 Rothschild, B.: *Pamäť tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007. *knížky pre deti*
 Mebes, M. – Sandrock, L.: *Dotyky nie sú na rozkaz*. ASPEKT 1998.
 Mebes, M. – Sandrock, L.: *Pusinky nie sú na rozkaz*. ASPEKT 1998.
 Braun, G. – Wolters, D.: *Veľké a malé NIE*. ASPEKT 1998.

Adresy a telefónne čísla (stav 2008)

**Detská linka záchrany
(Centrum Slniečko)**
0800 121 212
 (po. – pi.: 14.00 – 20.00)

**Linka detskej istoty
(UNICEF)**
0800 500 500
 (nonstop)

**Detská linka pomoci
(Liga za duševné zdravie)**
0800 100 444
 (po. – pi.: 14.00 – 19.00)

CENTRUM NÁDEJ (Pomoc ohrozeným deťom) Bratislava
 Tel.: 02/62 24 99 14,
 02/62 24 78 77
 0905 463 425 nonstop
www.centrumnadej.sk
 E-mail: centrum.nadej@centrum.sk
 Kontaktná osoba: PhDr. Hana Bártová
 Služby: sociálne poradenstvo,
 právne poradenstvo, právna pomoc, psychologické poradenstvo,
 podporné skupiny, psychoterapia,
 sociálna asistancia, mediácia

CENTRUM SLNIEČKO (n.o.)**Nitra**

Tel.: 037/658 52 22 nonstop,
037/658 51 90

po. – pi.: 8.00 – 16.00

Fax.: 037/658 51 90

www.centrumslniecko.sk

E-mail: centrumslniecko@stonline.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Mariana Kováčová

Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, právna pomoc, sociálna asistencia, podporné skupiny

Zariadenia:

1. Krízové stredisko pre matky s deťmi
2. Detské krízové stredisko
3. Dom na polceste – ubytovanie najmenej na 3 mesiace
4. Ambulantná poradňa
5. Bezplatná Detská linka záchranu 0800 121 212
po. – pi.: 14.00 – 20.00

Ubytovanie: 8 miest v 4 izbách, 30,- Sk /deň za matku, deti bezplatne

SIGNÁL OHROZENIA (OZ) Banská Bystrica**OZ zriadilo CENTRUM SRDIEČKO, ktorého súčasťou sú:**

1. DeD pre deti so syndrómom CAN, týrané deti
2. Ambulancia krízovej intervencie a psychologická poradňa
3. Linka pomoci týraným ženám a ľuďom v ohrození
4. Prevenčné programy

Tel.: 048/413 11 41 nonstop,
048/413 11 56

Fax: 048/413 11 56

www.centrumsrdiecko.sk

E-mail: signalohrozenia@pobox.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Adriana Hrežďovičová

Služby: sociálne, právne a psychologické poradenstvo týraným ženám a obetiam domáceho násillia

NÁRUČ POMOC DEŤOM V KRÍZE (OZ) Žilina

Pomáha týraným, zneužívaným a zanedbávaným deťom, týraným ženám a rodinám ohrozeným domácim násillim.

Tel: 041/516 65 43

Fax: 041/516 65 43

www.naruc.sk

E-mail: naruc@nextra.sk

Zariadenia:

1. DETSKÉ KRÍZOVÉ CENTRUM NÁRUČ Žilina

Tel.: 041/516 65 43

po. – pi.: 7.00 – 16.00

041/516 65 44 nonstop

Fax: 041/516 65 43

www.naruc.sk

E-mail: naruc@naruc.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Róbert Bracinik

Služby: krízová intervencia, psychologická, sociálna a špeciálno-pedagogická diagnostika, psychoterapia, odborná psychologická, sociálna a pedagogická starostlivosť, školská a zdravotná starostlivosť, práca s rodinami, ambulancie – psychologická a sociálna poradňa pre rodiny ohrozené domácim násillim
Ubytovanie: pre 22 klientok a klientov od 3 do 18 rokov (predbežné rozhodnutie súdu) na 3 mesiace, maximálne na 6 mesiacov, byť pre matku s deťmi (max. so 4 deťmi) na 3 mesiace, podľa potreby je možné predĺžiť, v hmotnej núdzi aj na pol roka

2. PORADENSKO-TRÉNINGOVÉ CENTRUM NÁRUČ Čadca

Tel.: 041/433 22 44

po. – pi.: 8.00 – 15.00

Fax: 041/433 22 44

www.naruc.sk

E-mail: poradnacadca@naruc.sk

Kontaktná osoba:

JUDr. Sylvia Dancárová

Služby: bezplatné sociálne, právne

a psychologické poradenstvo pre obeť domáceho násillia, psychoterapia, osobná asistancia pre klientky, preventívne a osvetové aktivity zamerané na domáce násillie

Na www.zastavmenasilie.sk nájdete ďalšie dôležité informácie a kontakty (na krízové centrá, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenia a referáty poradensko-psychologických služieb a ď.).

KONAŤ PROTI
NÁSILIU
na deťoch

Obsah

41	Informácie pre deti a mládež
42	Čo je násilie na deťoch
43	Výchovná prax
43	Pričiny a spúšťače násilia
45	Ako rozpoznáme násilie
46	Čo môžu urobiť dospelí
47	Ochrana a odborná pomoc
48	Čo môže urobiť polícia
49	Právne aspekty
51	Adresy a telefónne čísla

Informácie pre deti a mládež

Možno si jednoducho nedokážete predstaviť, že niekde čaká pomoc, pretože sa cítite ako vo väzení, ale pokúste sa otvoriť dvere!

Možno ste to už skúšali a sklamali ste sa. Okej, to je smutné, ale možno by ste to mohli skúsiť ešte raz u niekoho, kto vám uverí, alebo na niektorom z kontaktov uvedených v tejto brožúrke. Možno sa hanbíte, pretože nechcete, aby si niekto myslel, že vaša rodina nie je v poriadku. Rodičia síce zodpovedajú za to, aby sa ich deti mali dobre, no často majú sami kopy problémov. Sú to tiež ľudia a robia chyby. Vaši rodičia sa musia naučiť, že vás nesmú biť a že existujú iné možnosti, ako vás vychovávať.

Pozhovárajte sa o tom s niekým! Aj keď si myslíte, že ostatní ľudia si už dávno museli všimnúť, že sa vám nevedí dobre. Dospelí majú často zábrany sa miešať do toho, čo sa deje v iných rodinách, a odvážia sa to urobiť, až keď ich dieťa požiada o pomoc. Zavolajte do poradne: pedagogicko-psychologické poradne a referáty poradensko-psychologických služieb úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len ÚPSVaR) sa nachádzajú v každom okresnom meste. Nemusíte povedať svoje meno. V pokoji si vypočujte, čo vám tam poradia. Ak to nepovažujete za správne v svojej situácii, zavolajte do inej poradne. Keď ste v nebezpečenstve, alebo to už nemôžete vydržať, môžete aj odísť z domu. Ale nechodte nikam, kde vám budú zasa ubližovať, vyberte si miesto, kde sa o vás postarajú. Pozrite sa v časti venovanej adresám (strana 51) alebo na internete. Existujú zariadenia (detské krízové centrá, resp. strediská a detské domovy), v ktorých v prípade núdze môžete zostať pár dní a ktoré vám poskytnú ochranu. Pracovníci a pracovníčky týchto zariadení môžu nadviazať kontakt s vašimi rodičmi, ak si to budete želať a ak to pre vás bude bezpečné, a spolu s vami zväziť, ako postupovať ďalej.

O svojej situácii sa môžete porozprávať aj so sociálnymi pracovníčkami alebo pracovníkmi na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, prípadne s výchovnou poradkyňou alebo poradcom, či školskou psychologičkou alebo psychológom na vašej škole.

Mnohé deti a dospelávajúci majú podobné problémy ako vy – bijú ich, správajú sa k nim nespravodlivo, blízki ľudia ich sexuálne

zneužívajú. To je veľmi zlé, ale existujú možnosti, ako zmeniť túto situáciu a ochrániť vás.

Máte právo na to, aby vám vaše okolie poskytlo pomoc a podporu!

Bližšie informácie nájdete v nasledujúcich kapitolách tejto brožúrky. Ak niečomu neporozumiete, požiadajte o vysvetlenie niekoho, komu dôverujete.

Čo je násilie páchané na deťoch

Násilie páchané na deťoch a dospelých má rôzne formy a rozličné dôsledky, no všetky obmedzujú život a vývin detí postihnutých násilím.

DUŠEVNÉ ALEBO PSYCHICKÉ NÁSILIE

Ako duševné alebo psychické násilie označujeme konanie alebo správanie dospelých, ktoré vedie k tomu, že deti alebo dospievajúci zažívajú odmietanie, ponižovanie alebo znevažovanie a že sa cítia ohrození alebo zastrašení. Psychické násilie je súčasťou každého týrania, a tým je najčastejšou formou násilia.

TELESNÉ ALEBO FYZICKÉ NÁSILIE

Každý úmyselný čin, ktorý spôsobí bolesť a môže viesť k zraneniam, je telesné alebo fyzické násilie. Patria sem buchnutý, údery rukou alebo predmetmi, trasenie, ako aj trhanie vlasov, spúšťanie, hryzenie, spôsobovanie popálenín atď.

ZANEDBÁVANIE

Keď sa osoby, ktoré majú deti v starostlivosti, o ne nestarajú vôbec alebo nie dostatočne, nezabezpečujú ich výživu, dozor, ochranu, výchovu alebo primerané podnety pre ich vývin, hovoríme o zanedbávaní.

Výchovná prax

Dotazníky v rámci rozsiahlej štúdie v Rakúsku sa rodičov pýtali, ako vychovávajú deti. Podľa vlastných výpovedí rodičov používa 64 % matiek a 57 % otcov psychické násilie občas, 25 % matiek a 29 % otcov častejšie. 61 % matiek a 67 % otcov používa ľahké fyzické násilie (plesknutie, facka) občas, 31 % matiek a 18 % otcov častejšie. Ťažké fyzické násilie (výprask, údery predmetmi) používa 29 % matiek a 26 % otcov občas, 4 % matiek a 5 % otcov častejšie. (Wimmer-Puchinger 1991.) Tieto výsledky však treba vidieť aj v kontexte času, ktorý matky a otcovia s deťmi strávia. Keď vychovávajúca osoba trávi s dieťaťom málo času, no napriek tomu často používa násilie, dieťa takmer nemá možnosť dostať od nej aj pozitívne prejavy náklonnosti.

V dotazníkovom prieskume, ktorý zisťoval (na vzorke 614 žiačok a žiakov základných škôl v Bratislave a 118 dospelých), ako slovenskí rodičia najčastejšie trestajú svoje deti, sa na prvom mieste umiestnili: krik 46 %, dohovárание 31 % a ticho 21 %. Ukázalo sa, že svoje deti bitkou trestá viac ako polovica rodičov. Viac ako tretina telesných trestov je za neporiadok v byte, 23 % za zlé známky, 16 % za odvrávanie. Z prieskumu tiež vyplynulo, že až 68 % mužov súhlasí s telesnými trestami. Telesné tresty zažívajú viac ako polovica chlapcov, dievčat 22 %. Deti považujú za najstresujúcejší moment príchod rodičov z práce, keď si tí hľadajú zámienuku na ventilovanie svojho napätia. (Christophoryová – Synková – Želinská 2001.)

Príčiny a spúšťače násilia

„Zdravá facka nezaškodí“, „Moje dieťa patrí mne“, „Deti na to aj tak rýchlo zabudnú“, „Kto nechce počúvať, musí cítiť“. V týchto vetách sa prejavuje zásadné nedorozumenie týkajúce sa „výchovy“: Niektorí rodičia ešte stále očividne považujú násilie za legitímny prostriedok, aby sa presadili voči svojim deťom. Deti potrebujú podporu, aby sa zorientovali v spoločnosti, a musia aj spoznať hranice. Lenže to v žiadnom prípade nemôže znamenať,

že by sa mali bezpodmienečne prispôbiť. Keď od detí vyžadujeme „bezpodmienečnú poslušnosť“ a „podriadenie“ sa autoritám, znamená to, že sa opierame o normy správania, ktoré obsahujú násilie a stále znova ho reprodujú. (Frösch – Löw 1992.)

Výchova bez násilia sa zakladá na demokratických hodnotách:

Každý človek patrí sám sebe.

Všetci ľudia majú právo na uspokojovanie svojich potrieb.

Násilie nemôže byť v žiadnom prípade legitímnym prostriedkom na presadenie sa.

Rodina sa ešte stále zvykne považovať za miesto pokoja a harmónie. Skutočnosť vyzerá v mnohých prípadoch inak. Nároky kladené na vychovávajúce osoby sú vysoké. Mnohí rodičia, ktorí bijú svoje deti, sú preťažení svojou vlastnou životnou situáciou. Za takýchto okolností pociťujú svoje deti len ako príťaž, a to môže viesť k násiliu. Spoločnosť ešte vždy poskytuje primárne pomoci rodičom, či už formou pracovného času, ktorý im umožní starať sa o deti, alebo dostatkom vhodných zariadení zabezpečujúcich starostlivosť o deti (jasle, materské školy a ď.).

Rodiny prisťahovalcov, ktoré sa musia v dôsledku migrácie vyrovnávať s veľkými zmenami, sa o to viac upínajú na tradičné hodnoty – aj vo výchove. Dlhodobejšie skúsenosti zo západných krajín ukazujú, že deti a mladí ľudia sa jazyk krajiny, do ktorej sa rodina prisťahovala, naučia často lepšie než rodičia a musia preberať úlohy dospelých. Narúša sa tým zaužívané rozdelenie úloh a rolí medzi dospelými a deťmi – vzniká zneistenie, ktoré spolu s inými stresovými situáciami môže byť spúšťačom násilného konania.

Deti potrebujú lásku a pozornosť dospelých, aby mohli vyrásť na láskyplných a empatických ľudí. Životné podmienky dospelých majú byť také, aby boli schopní dávať lásku a pozornosť. Zo spoločensko-politického hľadiska to znamená rozširovanie služieb pre rodičov, rodičovské kurzy, dostatok miest v zariadeniach zabezpečujúcich starostlivosť o deti, poradne pre rodiny (aj pre prisťahovalecké), ako aj finančné zabezpečenie materiálne znevýhodnených rodičov.

Napokon je to ale na každom dospelom, aby prevzal zodpovednosť za zaobchádzanie so svojimi deťmi a nachádzal nenásilné formy výchovy.

Ako rozpoznáme násilie

Existuje celý rad priamych a nepriamych signálov, ktoré môžu poukázať na to, že deti a dospelávajúci sa stali obeťami násillia:

- zranenia na tvári, hlave, škrabance a popáleniny
- kŕčovité držanie tela
- poruchy reči – jachtanie
- poruchy príjmu potravy
- sebapoškodzujúce správanie (vytrhávanie si vlasov, škrabanie a rezanie pokožky na rukách alebo nohách)
- poruchy spánku
- nízka odolnosť voči záťaži – prudký plač pri nepatrných podnetoch
- nápadná bojzlivosť pri fyzickej blízkosti
- vývinové zaostávanie u malých detí vo váhe a výške
- pomočovanie a pokakávanie sa aj počas dňa
- zlyhávajúce v škole, záškoláctvo
- nízka schopnosť sústredenia
- agresívne správanie voči iným deťom
- nápadná uzavretosť, denné snenie
- depresívne správanie
- úteky z domu
- podvýživa
- pokusy o samovraždu
- konzumácia, užívanie drog

Ak sa pri uvedených spôsoboch správania zohľadňuje aj možnosť, že by dieťa mohlo byť obeťou násillia, zvyšuje sa šanca, že dostane adekvátnu pomoc. Väčšina dospelých reaguje na signály detí veľmi neisto – najmä ak sú deti „zlé“ alebo agresívne. Všetci máme tendenciu k tomu, aby sme v takomto prípade nereagovali pochopením, ale skôr trestaním alebo odmietaním.

Lenže deti, ktoré sa začnú správať nápadne, potrebujú podporu, nie tvrdú, autoritatívnu výchovu. A týrané deti, ktoré sa nesprávajú nápadne, ale uzatvárajú sa do seba, zasa veľmi často prehliadame.

Násillie nie je súkromná záležitosť. Násillie sa týka nás všetkých. Ale aby sme mohli proti násilliu niečo urobiť, musíme poznať, aké máme možnosti.

Čo môžu urobiť dospelí

Najdôležitejšie pravidlo je: Nerobte nič unáhle! Prvoradé je nezvýšiť ohrozenie dieťaťa. Je dôležité, aby ste s čo najväčšou empatiou nadviazali kontakt s dieťaťom a prípadne s jeho rodinou. Mnohí pomocníci a pomocníčky majú v prvej chvíli pocit, že problém musia okamžite vyriešiť a dieťa „zachrániť“. No deti už zväčša žijú v ťažkých pomeroch dlho predtým, než si to niekto všimol. Ak nie je dieťa vo veľkom ohrození, mala by pomoc postupovať krok za krokom. Cieľom je získať dôveru dieťaťa a dať mu pocítiť, že sa mu dostane podpory. Toto je možné len vtedy, keď dieťa cíti, že jeho rodičov úplne neodsudzujeme a že zverejnenie jeho problému neprinesie hanbu rodine.

Mnohé deti popierajú násilie v rodine, keď sa ich na to priamo spýtame – no to nás nesmie zastaviť v našom úsilí znova sa o tom s dieťaťom pohovárať. Dieťa potrebuje čas, aby nadobudlo dôveru a zistilo, či sa môže na dospelých skutočne spoľahnúť. Nie je totiž zvyknuté na to, že by ho brali vážne, a na základe svojich predošlých zážitkov sprvu žiadnemu dospelému nedôveruje. Keď ste získali dôveru dieťaťa a chcete nadviazať kontakt s rodinou, požiadajte najprv o pomoc poradne (pedagogicko-psychologickú poradňu alebo referát poradensko-psychologických služieb ÚPSVaR, ktoré sú v každom okresnom meste), detské krízové centrum alebo mimovládnu organizáciu pomáhajúcu deťom a ženám, prípadne zavolajte na linku dôvery pre deti (pozri adresy na strane 51). Dá sa to urobiť nebyrokraticky a – ak si to želáte – aj anonymne. Je to dôležité preto, aby sa dieťa nedostalo pod tlak svojej rodiny a nebolo ohrozované, lebo potom by aj pred vami mohlo poprieť, že je obeťou násilia.

Učiteľky a učitelia v materskej škole, učiteľky a učitelia v škole a iné osoby, ktoré rodinu bližšie poznajú, by pre vás mali byť dôležitými kontaktnými osobami. Možno by ste sa mohli s rodinou začať rozprávať v tom zmysle, že ponúkate „pomoc celej rodine“. Neočakávajte, že sa rodičia „priznajú“, alebo budú mať z vášho zasahovania radosť. Mnohí rodičia chcú zachovať zdanie, že rodina je v poriadku, a sú náchylní násilie v rodine popierať a zakrývať. Len keď pocítia, že máte pochopenie aj pre ich problémy, existuje šanca, že budú ochotní prijať pomoc v záujme dieťaťa. Dôležitý je

dôsledný postoj, treba trvať na pomoci pre dieťa, teda na zmene situácie.

Vytrvajte vo svojej pomoci!

Ochrana a odborná pomoc

Na Slovensku existujú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately – úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a ich odbory sociálnych vecí a rodiny. V prípade násillia páchaného na deťoch je úlohou sociálnych pracovníčok a pracovníkov odboru sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR chrániť deti, podporovať matky a pracovať s celou rodinou. Pre týranie detí už neplatí tzv. všeobecná oznamovacia povinnosť. Trestným činom je len neoznámenie alebo neprekazenie trestného činu s hornou hranicou trestnej sadzby 10 rokov (v prípade týrania je to 8 rokov). V menej extrémnych prípadoch násillia je potrebné ponúknuť podporu (napr. poradenské rozhovory, návštevy v rodine, intenzívnu starostlivosť o rodinu, umiestnenie dieťaťa v celodenných jasliach alebo škôlke). Pri závažných formách násillia možno deti dočasne umiestniť v detskom domove alebo v krízovom stredisku.

Iné pomáhajúce zariadenia, ako napríklad **pedagogicko–psychologické poradne a referáty poradenko–psychologických služieb ÚPSVaR**, ponúkajú deťom a dospelým postihnutým násillím a rodičom poradenstvo, podporu a terapiu. Linky dôvery pre deti ponúkajú možnosť telefonovať z celého Slovenska a poskytujú poradenstvo v prípadoch násillia páchaného na deťoch. **Krízové centrá** pre deti a mládež sú zväčša dostupné 24 hodín denne a ponúkajú pomoc najmä v akútnych situáciách. Tieto zariadenia majú obvykle k dispozícii možnosti krátkodobého ubytovania (spravidla do 6 mesiacov). Ak potrebujete pomoc a ubytovanie okamžite, môžete požiadať o pomoc v detskom domove, ktorý môže prijať aj deti rovno „z ulice“, ak nemajú žiadne doklady alebo súd ešte nerozhodol o umiestnení. Kontakt so sociálnymi pracovníkmi a pracovníčkami, ktorí majú 24-hodinovú pohotovosť, sprostredkuje polícia na telefónnom čísle 159

alebo 158. **Dieťa má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv aj bez vedomia rodičov alebo osoby, ktorá sa oň stará.** Deti a dospievajúci sa môžu priamo obrátiť na tieto miesta (pozri adresy strana 51).

Čo môže urobiť polícia

V zásade treba vždy niečo podniknúť na ochranu detí a zabránenie násiliu. Ak existuje akútne nebezpečenstvo, ktoré nemôžu odvrátiť iné pomáhajúce osoby, je potrebné informovať políciu. Jej úlohou je okamžite zakročiť a ochrániť ohrozené osoby. Políciu možno informovať aj potom, čo vyšiel najavo násilný čin, aby sa podľa možnosti zabránilo ďalšiemu páchaniu násillia. No zapojenie polície má oficiálny charakter. To znamená, že keď vyjde najavo, že bol spáchaný trestný čin, musí nasledovať trestné stíhanie bez ohľadu na to, či si to obeť želajú, alebo nie.

Ak došlo k telesnému zraneniu, vyšetrenie na žiadosť polície vykoná lekár, ak to dovoľuje povaha zranenia, môže dieťa vyšetriť aj lekár či lekárka, ktorú dieťa bežne navštevuje. Stopy zranenia alebo poškodenie vecí sa zachytia na fotografiách, aby mohli byť v prípade potreby predložené súdu.

Výsluch svedka – osoby mladšej ako 15 rokov: V záujme čo najmenšieho zaťaženia obetí násillia má byť dieťa do 15 rokov vypočúvané ohľaduplne a (po obsahovej stránke) tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie pedagóg, pedagogička alebo iná osoba, ktorá má skúsenosti s výchovou detí (napr. sociálny pracovník či pracovníčka odboru sociálnych vecí a rodiny) alebo znalec, znalkyňa, niekedy môže byť prítomný aj rodič, ktorý dieťa nezneužíva. Z výsluchu sa má robiť zvukový záznam alebo videozáznam. Tento postup dieťaťu ušetrí opakované výpovede. Je dobré, aby blízka osoba detailne uviedla všetky nevyhnutné informácie o čine, mieste činu, trvaní atď. V praxi sa však ukázalo, že výpoveď dieťaťa na polícii môže byť pre vyšetrowanie nevyhnutná, napríklad preto, že niet iných svedkov či svedkýň.

Keď dieťa vypovedá na polícii, má možnosť vziať si so sebou **blízku osobu, ktorej dôveruje**. Ak ide o trestné stíhanie voči jednému z rodičov, informuje polícia po podaní oznámenia odbor sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR, pretože v tomto prípade nemôže druhý rodič dieťa zastupovať. Pri nebezpečenstve, že páchatel sa môže činu dopustiť znova alebo môže utiecť, možno podozrivého – aspoň dočasne – zadržať na 48 hodín a prokuratúra môže podať súdu návrh na jeho vzatie do väzby. Pokiaľ takéto nebezpečenstvo nehrozí, predvolá ho polícia na základe oznámenia a vypočuje ho. Polícia vykoná vyšetrovanie a prokurátor rozhodne, či podá obžalobu, alebo nie.

Pred podaním oznámenia je vhodné prebrať s pracovníčkami či pracovníkmi poradne, pomáhajúcej mimovládnej organizácie alebo odboru sociálnych vecí a rodiny, aký postup je pre dieťa najšetrnejší.

Právne aspekty

V právnych predpisoch Slovenskej republiky nie je explicitný zákaz násillia. Zákon o rodine ustanovuje, že rodičia majú používať primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývin dieťaťa, a majú v rodine zabezpečiť pokojné a bezpečné prostredie.

V niektorých krajinách, napr. v Rakúsku, bola myšlienka výchovy bez násillia zakotvená v zákone pri novom usporiadaní práva týkajúceho sa ochrany detí a mladistvých v roku 1989. Používanie násillia vo výchove detí a spôsobovanie telesného alebo duševného utrpenia bolo výslovne zakázané.

Svedecké vypočúvanie v trestnom konaní je osobitne upravené pre rodinných príslušníkov a deti do 15 rokov: Obete násillia, ktoré majú vypovedať proti rodinným príslušníkom, majú absolútne právo výpoveď odmietnuť, nemožno ich k nej nútiť. Okrem toho majú obete násillia do 15 rokov právo vypovedať v celom trestnom konaní len raz, a to čo najšetrnejším spôsobom. Tento výsluch možno realizovať už v prípravnom konaní (teda

časovo bližšie k činu). Obvinený a jeho obhajca alebo obhajkyňa, ako aj prokuratúra musia mať v každom prípade možnosť položiť dieťaťu otázku. Po tomto jednorazovom vypočúvaní, ktoré za určitých podmienok možno zaznamenať na video, môže dieťa odmietnuť každú ďalšiu výpoveď.

Vzhľadom na to, že obeť násillia majú nárok na **odškodnenie**, sa zákonná zástupkyňa alebo zástupca dieťaťa môže pripojiť k trestnému konaniu s nárokom na náhradu škody ako súkromná účastníčka či účastník.

V prípade týrania dieťaťa môže súd vydať rôzne opatrenia: Môže napríklad obmedziť rodičom ich rodičovské práva alebo ich môže týchto práv pozbaviť a ustanoviť dieťaťu za opatrovníka úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Keď bolo dieťa týrané jedným z rodičov a rodičia už nežijú spolu, môže byť dieťa zverené do starostlivosti druhému rodičovi. Pri týraní dieťaťa je možné podať žiadosť o predbežné opatrenie týkajúce sa starostlivosti o dieťa.

Pred všetkými právnymi krokmi odporúčame detailné poradenstvo. Niektoré zariadenia pomáhajúce deťom alebo poradne zriadené mimovládnyimi organizáciami ponúkajú aj bezplatné **právne poradenstvo**.

Citovaná literatúra:

- Fröschl, E. – Löw, S.: *Ursachen und Folgen der Gewaltanwendung gegenüber Frauen und Kindern*. Viedeň 1992.
- Synková, A. – Želinská, I. - Christophoryová, P.: *Biť ľudí je zlé... deti sú tiež ľudia!*
In: Zborník *Dieťa v ohrození X. Biť ľudí je zlé... deti sú tiež ľudia!* Detský fond Slovenskej republiky 2001.
- Wimmer-Puchinger, B.: *Gewalt gegen Kinder*. In: *Gewalt in der Familie*. Studie des Bundesministeriums f. Umwelt, Jugend und Familie. Viedeň 1991.

Odporúčaná literatúra:

- Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násillie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.
- Farkašová, K. – Chmeličková, M. – Aliancia žien Slovenska – ASPEKT: *(Ne)násillie. Komiksová informačná brožúra*. MPSVR SR 2008.
- Konať proti násilliu na deťoch*. Pro Familia a ASPEKT 1999.
- Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.
- Násillie v rodine. Super tajné*. Pro Familia a ASPEKT 1998. (Dostupné aj na <http://www.ruzovyamodryvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/knihy/nasillie-v-rodine-super-tajne>; komiks pre deti a mládež; stav z 18. 2. 2008.)
- Rothschild, B.: *Pamäť tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

Adresy a telefónne čísla (stav 2008)

**Detská linka záchran
(Centrum Slniečko)**
0800 121 212
(po. – pi.: 14.00 – 20.00)

**Linka detskej istoty
(UNICEF)**
0800 500 500
(nonstop)

**Detská linka pomoci
(Liga za duševné zdravie)**
0800 100 444
(po. – pi.: 14.00 – 19.00)

**CENTRUM NÁDEJ (Pomoc
ohrozeným deťom) Bratislava**
Tel.: 02/62 24 99 14,
02/62 24 78 77
0905 463 425 nonstop
www.centrumnadej.sk
E-mail: centrum.nadej@centrum.sk

Kontaktná osoba:
PhDr. Hana Bártová
služby: sociálne poradenstvo,
právne poradenstvo, právna
pomoc, psychologické poradenstvo,
podporné skupiny, psychoterapia,
sociálna asistancia, mediácia

CENTRUM SLNIEČKO (n.o.) Nitra
Tel.: 037/658 52 22 nonstop,
037/658 51 90
po. – pi.: 8.00 – 16.00
Fax.: 037/658 51 90
www.centrumslniecko.sk
E-mail: centrumslniecko@stonline.sk

Kontaktná osoba:
Mgr. Mariana Kováčová
služby: sociálne, právne, psycholo-
gické poradenstvo, právna pomoc,
sociálna asistancia, podporné
skupiny

Zariadenia:

1. Krízové stredisko pre matky s deťmi
2. Detské krízové stredisko
3. Dom na polceste – ubytovanie najmenej na 3 mesiace
4. Ambulantná poradňa
5. Bezplatná Detská linka záchran
0800 121 212
po. – pi.: 14.00 – 20.00

Ubytovanie: 8 miest v 4 izbách, 30,- Sk /deň za matku, deti bezplatne

**SIGNÁL OHROZENIA (OZ) Banská
Bystrica**
**OZ zriadilo CENTRUM SRDIEČKO,
ktorého súčasťou sú:**

1. DeD pre deti so syndrómom CAN, týrané deti
2. Ambulancia krízovej intervencie a psychologická poradňa
3. Linka pomoci týraným ženám a ľuďom v ohrození
4. Prevenčné programy

Tel.: 048/413 11 41 nonstop,
048/413 11 56

Fax: 048/413 11 56

www.centrumsrdiecko.sk

E-mail: signalohrozenia@pobox.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Adriana Hreždovičová
Služby: sociálne, právne a psycholo-
gické poradenstvo týraným ženám
a obetiam domáceho násillia

**NÁRUČ POMOC DEŤOM V KRÍZE
(OZ) Žilina**

Pomáha týraným, zneužívaným
a zanedbávaným deťom, týraným
ženám a rodinám ohrozeným
domácim násillim.

Tel: 041/516 65 43

Fax: 041/516 65 43

www.naruc.sk

E-mail: naruc@nextra.sk

Zariadenia:

1. DETSKÉ KRÍZOVÉ CENTRUM
NÁRUČ Žilina

Tel.: 041/516 65 43
po. – pi.: 7.00 – 16.00
041/516 65 44 nonstop
Fax: 041/516 65 43
www.naruc.sk
E-mail: naruc@naruc.sk

Kontaktná osoba:

Mgr. Róbert Bracínik

služby: krízová intervencia, psychologická, sociálna a špeciálno-pedagogická diagnostika, psychoterapia, odborná psychologická, sociálna a pedagogická starostlivosť, školská a zdravotná starostlivosť, práca s rodinami, ambulantne – psychologická a sociálna poradňa pre rodiny ohrozené domácim násilím

Ubytovanie: pre 22 klientok a klientov od 3 do 18 rokov (predbežné rozhodnutie súdu) na 3 mesiace, maximálne na 6 mesiacov, byt pre matku s deťmi (max. so 4 deťmi) na 3 mesiace, podľa potreby je možné predĺžiť, v hmotnej núdzi aj na pol roka

2. PORADENSKO-TRÉNINGOVÉ
CENTRUM NÁRUČ Čadca

Tel.: 041/433 22 44
po. – pi.: 8.00 – 15.00
Fax: 041/433 22 44
www.naruc.sk
E-mail: poradnacadca@naruc.sk

Kontaktná osoba:

JUDr. Sylvia Dancárová

služby: bezplatné sociálne, právne a psychologické poradenstvo pre obeť domáceho násillia, psychoterapia, osobná asistancia pre klientky, preventívne a osvetové aktivity zamerané na domáce násillie

Na www.zastavmenasillie.sk

nájdete ďalšie dôležité infor-
mácie a kontakty (na krízové

centrá, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenia a referáty poradensko-psychologických služieb a ď.).

www.zastavmenasilie.sk

Na tejto stránke nájdete odkazy na ďalšie webové stránky (napríklad na stránku Rady Európy o kampani www.coe.int a stránky mimovládnych organizácií), ako aj na ďalšiu literatúru, informácie, materiály a záväzné medzinárodné i národné dokumenty (napríklad na Deklaráciu o odstránení násilia páchaného na ženách, Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2005-2008 a i.).

konať proti

Táto brožúrka sa skladá z troch častí, ktoré sa zaoberajú špecifickými oblasťami násillia páchaného na ženách a deťoch: Konať proti násilliu na ženách, Konať proti sexuálnemu násilliu na dievčatách a chlapcoch a Konať proti násilliu na deťoch. Obsahuje najdôležitejšie informácie a je určená najmä ženám a deťom postihnutým násillím, ale aj ľuďom z ich okolia, ktorí im chcú pomôcť. Brožúrka opisuje problém násillia a jeho pozadie, možnosti jeho zvládania a pomoci, informuje o dôležitých právnych otázkach, ako aj o adresách a telefónnych číslach pomáhajúcich zariadení.

Brožúrka vyšla v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násillie na ženách, ktorú iniciovala Rada Európy a gestorovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

NÁSILLIU na ženách a deťoch

ISBN 978-80-89125-09-8